

Vyhodnotenie podpory na začlenenie žiakov a žiačok z Ukrajiny v základných školách v Bratislave

Centrum vzdelávacích analýz, Bratislava, 2025

Výskum bol podporený z prostriedkov UNICEF v rámci projektu realizovaného
Hlavným mestom Bratislava.

Obsah

Úvod	1
Kľúčové zistenia	2
Dopad podporných opatrení RTP a LSJ.....	2
Slabé stránky podporných opatrení RTP a LSJ.....	3
Odporúčania na vylepšenie podporných opatrení RTP a LSJ	4
Ciele a metodológia výskumu.....	6
Fokusové skupiny	6
Opis podporných opatrení.....	8
Psychosociálna podpora – regionálne terénne pracovníčky (RTP)	8
Jazyková podpora – lektorky slovenského jazyka (LSJ)	9
Výskumné výsledky	10
Dopad RTP na žiakov a žiačky	10
Pocit bezpečia a duševná pohoda	10
Možnosť komunikovať v materinskom jazyku.....	11
Nadviazanie vzťahov s ostatnými deťmi z Ukrajiny	11
Lepšie začlenenie do kolektívu triedy.....	12
Zvýšenie aktivity na vyučovaní	12
Lepšie vzdelávacie výsledky.....	12
Zlepšenie správania	12
Dopad LSJ na žiakov a žiačky	13
Pocit bezpečia a duševná pohoda	13
Identifikácia rizík a potrieb žiakov a žiačok	13
Zlepšenie ovládania slovenčiny	14
Zážitok úspechu	15
Zvýšenie aktivity na vyučovaní	16
Nadviazanie vzťahov s ostatnými deťmi z Ukrajiny	16
Lepšie začlenenie do kolektívu triedy.....	16
Dopad RTP na prácu školského personálu	17
Odstraňovanie jazykovej bariéry pri komunikácii s deťmi	17
Odstraňovanie jazykovej bariéry pri komunikácii s rodičmi.....	17
Pomoc pri prekladaní dokumentácie	18
Diagnostika v materinskom jazyku detí.....	18
Odbremenenie členov školského podporného tímu.....	19
Výmena informácií o žiakoch a žiačkach	19

Spolupráca na intervenciách a preventívnych aktivitách	20
Podpora pri príprave na vyučovanie	20
Dopad LSJ na prácu školského personálu.....	21
Odbremenenie personálu školy	21
Scitlivovanie učiteliek a učiteľov.....	21
Dodanie odvahy hájiť záujem detí.....	21
Výmena informácií o žiakoch a žiačkach	22
Zosúladienie obsahu jazykového kurzu s obsahom vyučovacích predmetov	23
Spolupráca pri komunikácii s rodičmi detí	23
Spoločné vyučovacie hodiny a zdieľanie materiálov	24
Poradenstvo pri hodnotení detí	24
Slabé stránky RTP	25
Nízka frekvencia aktivít RTP	25
Dočasné pôsobenie RTP	25
Absencia detí na vyučovaní	25
Zhoršenie aktivity v dôsledku zlého vplyvu kamarátov.....	26
Nízka informovanosť o práci RTP a nedostatočná komunikácia s RTP.....	26
Absencia rozvrhu práce RTP	27
Absencia vlastnej miestnosti pre RTP.....	27
Obmedzený alebo žiaden prínos RTP	28
Slabé stránky LSJ.....	29
Absencia detí na vyučovaní	29
Zosúladienie s rozvrhom	30
Nízka frekvencia aktivít LSJ.....	30
Pôsobenie LSJ mimo hlavnej budovy školy	30
Nesúladienie kurzu slovenčiny s obsahom SJL.....	31
Chýbajúce učebné materiály	31
Nedostatočná spolupráca a komunikácia s LSJ	31
Žiaden vplyv LSJ	32
Odporúčania na vylepšenie RTP	33
Organizácia práce RTP	33
Častejšia prítomnosť, vyšší počet a stabilita RTP	33
Lepšia komunikácia a spolupráca RTP s personálom školy	34
Multikultúrne vzdelávanie a kurz ukrajinčiny.....	35
Vyššia pozornosť novším žiakom.....	35
Zapojenie RTP do vyučovania	35

Financie na RTP.....	35
Priestory pre RTP	36
Odporúčania na vylepšenie LSJ	37
Organizácia práce LSJ	37
Intenzívnejšia jazyková príprava v škole.....	38
LSJ na plný úväzok	38
Lepšia komunikácia a spolupráca LSJ s personálom školy.....	38
Previazať kurzy slovenčiny s obsahom slovenského jazyka a literatúry a upraviť obsah slovenského jazyka a literatúry	40
Vyškoliť učiteľky a učiteľov na spoluprácu s LSJ	40
Zapojiť LSJ do prípravy na vyučovanie.....	40
Možnosť hodnotenia žiakov zo strany LSJ	41
Priestory pre LSJ	41
Literatúra	42

Úvod

Po začatí vojny proti Ukrajine množstvo ľudí z Ukrajiny našlo útočisko na Slovensku a zvlášť v Bratislave. Hlavné mesto tak stálo pred výzvou, ako nebývalému počtu ľudí z cudziny zabezpečiť potrebnú pomoc a služby, najmä v oblastiach ako bývanie, zamestnanie, zdravotná starostlivosť či vzdelávanie.

Do podpory odídencom z Ukrajiny na území Bratislavy sa zapojilo nielen Hlavné mesto Bratislava, ale aj množstvo rozličných organizácií a iniciatív. V oblasti vzdelávania a podpory detí a mladých ľudí z Ukrajiny viaceré aktivity realizovala najmä mimovládna organizácia Centrum inkluzívneho vzdelávania (Inkluentrum).

Práve na hlbšie zmapovanie niektorých podporných aktivít, ktoré zaviedla organizácia Inkluentrum aj v spolupráci s Hlavným mestom Bratislava, sa zameriava táto správa. Pritom sa sústreďujeme na dve kľúčové opatrenia – regionálne terénne pracovníčky (RTP) a lektorky slovenského jazyka (LSJ).

Program regionálnych terénnych pracovníčok sa zameriaval na psychosociálnu podporu detí z Ukrajiny v základných školách. Vybrané základné školy v Bratislave s vysokým počtom žiakov a žiačok z Ukrajiny pravidelne navštevovali terénne pracovníčky s pôvodom z Ukrajiny. Tieto pracovníčky mali adekvátnu kvalifikáciu a výcvik a organizovali skupinové aj individuálne stretnutia s deťmi z Ukrajiny, aby im pomohli zvládnuť náročnú sociálnu a psychickú situáciu.

Program lektoriek slovenského jazyka sa zase zameriaval na jazykovú podporu detí z Ukrajiny. Aj lektorky slovenského jazyka pravidelne navštevovali vybrané základné školy v Bratislave a pre deti z Ukrajiny uskutočňovali skupinové kurzy slovenčiny. Kurzy prebiehali počas bežného vyučovania a slovenský jazyk sa deti učili metodikou, ktorá zohľadňovala, že slovenčina je pre tieto deti cudzí jazyk.

Cieľom nášho výskumu bolo hlbšie zmapovať podporné opatrenia RTP a LSJ z pohľadu jednotlivých kľúčových aktérov. Zaujímalo nás, ako jednotliví aktéri hodnotia dopad týchto opatrení, čo považujú za ich slabé stránky a čo odporúčajú na ich vylepšenie. Zamerali sme sa pritom na personál škôl. Ich skúsenosti sme zachytili prostredníctvom fokusových skupín.

Táto správa čiastočne nadväzuje na naše predchádzajúce vyhodnocovanie programu RTP. V rámci neho sme prostredníctvom dotazníka zisťovali skúsenosti a názory aktérov a aktérok školských komunít (personál školy, rodičia žiakov a žiačok z Ukrajiny, žiaci a žiačky z Ukrajiny) na pôsobenie RTP.

V porovnaní s predchádzajúcim vyhodnocovaním náš aktuálny výskum využíva kvalitatívnu metodológiu, ktorá umožňuje zachytiť širšiu škálu skúseností a pohľadov na podporné opatrenia a zároveň vo väčšej hĺbke.

Súčasne reagujeme na naše predošlé zistenia a tak sa v aktuálnej správe podrobnejšie venujeme niektorým kritickým bodom, ktoré vyplynuli z našej predchádzajúcej analýzy – ide predovšetkým o spoluprácu medzi externými pracovníčkami a personálom školy. Okrem toho sa nezameriavame len na regionálne terénne pracovníčky, ale aj na lektorky slovenského jazyka.

Veríme, že naše zistenia umožnia lepšie zhodnotiť význam a účinnosť uskutočnených podporných opatrení. Zároveň dúfame, že naše výsledky môžu prispieť k lepšiemu nastaveniu podpory v budúcnosti. Dá sa totiž očakávať, že deti a mladí ľudia z cudziny budú v Bratislave stále pribúdať a ich systémová podpora v oblasti vzdelávania bude nevyhnutná aj naďalej.

Kľúčové zistenia

Dopad podporných opatrení RTP a LSJ

- **Pocit bezpečia a duševná pohoda:** Vďaka RTP aj LSJ sa deti cítili v prostredí školy bezpečnejšie. Žiaci a žiačky si s RTP a LSJ vytvorili blízky vzťah a zdôverovali sa im. Stretnutia s RTP aj jazykové kurzy tak pozitívne vplývali na duševné zdravie a pohodu detí z Ukrajiny.
- **Možnosť komunikovať v materinskom jazyku:** Deti vďaka RTP mali možnosť v škole komunikovať v materinskom jazyku. Vďaka tomu sa mohli v cudzom prostredí cítiť ako doma. Komunikácia v materinskom jazyku im umožňovala vyjadrovať sa bezprostredne a autenticky a deti tak boli otvorenejšie.
- **Zlepšenie ovládania slovenčiny:** Kurzy slovenčiny realizované LSJ viedli k zlepšeniu ovládania slovenského jazyka. Deti lepšie rozumeli slovenčine a aj lepšie zvládali komunikáciu v slovenčine. Viaceré deti vďaka jazykovému kurzu prekonalí zábrany komunikovať po slovensky a nadobudli vyššie sebavedomie pri komunikácii v slovenčine.
- **Nadviazanie vzťahov s ostatnými deťmi z Ukrajiny:** Vďaka aktivitám s RTP aj LSJ mohli deti z Ukrajiny nadväzovať vzťahy a kamarátstva s ostatnými ukrajinskými deťmi v škole. Stretnutia s RTP a LSJ poslúžili na to, aby sa deti z Ukrajiny v rámci školy spoznali a nadviazali vzťah s deťmi z iných tried alebo ročníkov. Niektorým deťom to pomohlo prekonať sociálnu izoláciu a zlepšiť duševnú pohodu.
- **Lepšie začlenenie do kolektívu triedy:** Pôsobenie RTP aj LSJ malo pozitívny vplyv aj na začlenenie detí z Ukrajiny do kolektívu triedy. Najmä vďaka zlepšeniu ovládania slovenčiny sa deti viac osmelili v komunikácii so svojimi slovenskými spolužiakmi a spolužiačkami a začali s nimi nadväzovať sociálne kontakty.
- **Zvýšenie aktivity na vyučovaní:** Vďaka činnosti RTP aj LSJ deti z Ukrajiny začali byť aktívnejšie na vyučovaní. Boli menej pasívne a uzavreté. Prispelo k tomu aj zlepšenie v slovenčine. Vyššia aktivita sa neprejavila v rovnakej miere u všetkých detí.
- **Identifikácia rizík a potrieb žiakov a žiačok:** Prostredníctvom vytvoreného vzťahu LSJ identifikovali rizikové správanie v rámci tried a skupín detí. Tieto zistenia následne odovzdávali zamestnancom a zamestnankyniam školy.
- **Odstraňovanie jazykovej bariéry pri komunikácii s deťmi a ich rodičmi:** RTP pomáhali personálu školy prekonávať jazykovú bariéru medzi nimi a jednotlivými žiakmi a žiačkami ako aj ich rodičmi. RTP dokázali nielen tlmočiť, ale aj asistovať pri intervencii. RTP uľahčovali komunikáciu nielen na individuálnych stretnutiach s rodičmi, ale pomáhali aj v rámci rodičovského združenia.
- **Diagnostika v materinskom jazyku detí:** Vďaka tomu, že RTP ovládali materinský jazyk detí, mohli identifikovať, či a aké majú jednotlivé deti potreby. Zároveň mohli odlíšiť, či deti majú len jazykovú bariéru alebo aj ďalšie potreby. V prípade podozrenia na špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby mohli odporučiť dieťa na diagnostiku v poradni, kde pôsobil ukrajinsky

hovoriaci odborný personál. Školský podporný tím v škole následne dostal informácie o dieťati a mohol mu poskytovať účinnú podporu.

- **Odbremenenie personálu školy:** Pôsobenie RTP aj LSJ viedlo k tomu, že školský personál mal menej práce. Napríklad špeciálna pedagogička bola odbremená vďaka lepšej psychickej pohode detí. Školskej psychologičke zase odbudli žiaci z Ukrajiny, pretože sa im začala venovať RTP. Vďaka práci LSJ už zamestnankyne a zamestnanci školy nemuseli realizovať jazykové kurzy. Vďaka pôsobeniu LSJ sa zároveň personál školy mohol venovať slovenským deťom, ktoré mali špecifické potreby.
- **Výmena informácií o žiakoch a žiačkach:** Viacerí účastníci a účastníčky uviedli, že mali s RTP aj LSJ dobrú spoluprácu. V mnohých prípadoch si personál školy s RTP alebo LSJ vymieňal informácie o jednotlivých deťoch. Tieto informácie slúžili k tomu, aby personál školy dokázal deťom poskytnúť lepšiu podporu. LSJ poskytovali personálu školy aj hodnotenie a spätnú väzbu o jazykových zručnostiach jednotlivých detí.
- **Spolupráca na intervenciách a preventívnych aktivitách:** Školský podporný tím s RTP plánoval a koordinoval aj intervenčné aktivity, ktoré bola zamerané na jednotlivé deti. RTP sa zapájali aj do preventívnych aktivít, ktoré realizoval školský podporný tím.
- **Zosúladenie obsahu jazykového kurzu s obsahom vyučovacích predmetov:** Vo viacerých prípadoch sa LSJ dokázali s učiteľkami a učiteľmi dohodnúť na zosúladení obsahu jazykového kurzu s obsahom jednotlivých vyučovacích predmetov. Vďaka tomu si žiaci a žiačky mohli osvojiť potrebné učivo, ktoré by inak pre absenciu na vyučovaní vyneškali.

Slabé stránky podporných opatrení RTP a LSJ

- **Nízka intenzita podpory:** RTP aj LSJ sa s deťmi stretávali v nedostatočnej frekvencii. V škole boli prítomné len obmedzený čas a pôsobili ako externé zamestnankyne.
- **Absencia detí na vyučovaní:** Deti vymeškávali na vyučovaní z dôvodu účasti na stretnutiach s RTP aj LSJ. Obzvlášť citlivo sa vnímalo vymeškávanie z kľúčových predmetov (matematika, slovenský jazyk a literatúra) alebo počas dôležitých činností alebo udalostí (písomka, uzatváranie známok). Vyskytli sa aj situácie, keď učiteľky a učitelia neuvolňovali deti zo svojho vyučovania. V niektorých prípadoch absencia detí na vyučovaní zhoršovala vzťahy a spôsobovala konflikty medzi vyučujúcimi a LSJ.
- **Nedostatočná spolupráca a komunikácia:** Medzi RTP či LSJ a vyučujúcimi bola slabá spolupráca. Personál školy nemal dostatočné informácie od RTP – zamestnancom a zamestnankyniam školy chýbali informácie o tom, či sa deti zúčastňujú na stretnutiach, aké majú ťažkosti, či sa ich stav mení a ako by mali s deťmi pracovať. Zvlášť negatívne bola vnímaná aj chýbajúca spolupráca LSJ s vyučujúcimi slovenského jazyka a literatúry.
- **Absencia rozvrhu práce:** Personál školy nemal informácie o tom, kedy sa stretnutia s RTP a LSJ realizujú a teda kedy budú deti chýbať. Stretnutia sa organizovali nepredvídateľne. Chýbajúci rozvrh práce RTP negatívne zasahoval aj do práce niektorých zamestnancov a zamestnankýň a to v prípade, ak zdieľali spoločnú miestnosť. Pre chýbajúci rozvrh práce RTP si nemohli plánovať svoju odbornú činnosť.

- **Nesúlads kurzu slovenčiny s obsahom predmetu slovenský jazyk a literatúra:** Obsah kurzu slovenčiny nebol zosúladený s obsahom predmetu slovenský jazyk a literatúra. Dôsledkom bolo, že žiactvu chýbali niektoré poznatky zo slovenského jazyka a literatúry.
- **Nedostatočné priestory:** V niektorých prípadoch RTP nemali vlastnú miestnosť alebo LSJ pôsobili mimo hlavnej budovy školy – v kontajnerovej prístavbe. RTP a LSJ tak využívali priestory, v ktorých pôsobil školský podporný tím, čo týchto zamestnancov a zamestnankyne obmedzovalo v ich činnosti. Pôsobenie mimo hlavnej budovy školy zároveň malo negatívny vplyv na komunikáciu s personálom školy a začlenenie LSJ do kolektívu školy.

Odporúčania na vylepšenie podporných opatrení RTP a LSJ

- **Organizácia práce:** Personál školy odporúčal, aby sa dobre nastavila organizácia práce RTP a LSJ. Považoval za dôležité, aby bol jasne stanovený rozvrh, kedy sa deti zúčastňujú na stretnutiach s RTP alebo LSJ. Personál školy potreboval dopredu vedieť, ktoré dieťa a kedy pôjde na stretnutie. Zároveň sa objavovali požiadavky, aby práca RTP a LSJ bola zorganizovaná tak, aby žiaci a žiačky nevymeškávali dôležité vyučovacie hodiny.
- **Vyššia intenzita podpory:** Personál školy navrhoval aj častejšiu prítomnosť RTP a LSJ, resp. vyššiu frekvenciu stretnutí. RTP a LSJ by mohli pôsobiť v škole nepretržite na plný úväzok. Vďaka tomu by RTP boli k dispozícii vždy, keď nastane nejaký problém a LSJ by mohli poskytovať intenzívnu a súvislú jazykovú prípravu detí.
- **Lepšia komunikácia a spolupráca RTP a LSJ s personálom školy:** Ako ďalšie vylepšenie personál školy navrhoval zlepšenie komunikácie a spolupráce RTP a LSJ so zamestnancami a zamestnankyňami školy. Účastníčky a účastníci napríklad odporúčali, aby sa zaviedli pravidelné spoločné stretnutia alebo aby sa RTP a LSJ zúčastňovali na poradách. Objavil sa aj návrh, aby RTP poskytovala personálu školy pravidelné správy o jednotlivých deťoch či aby LSJ robila písomný záznam o pokroku detí, ktorý by bol k dispozícii personálu školy. Inou možnosťou by bolo zavedenie konzultačných hodín RTP a LSJ. V prípade LSJ by intenzívnejšia komunikácia mala prebiehať predovšetkým s učiteľkami a učiteľmi slovenského jazyka a literatúry.
- **Zapojenie RTP a LSJ do vyučovania:** Niektoré účastníčky a účastníci navrhovali aj to, aby sa RTP vo väčšej miere zapájali do vyučovania. V takom prípade by fakticky plnili funkciu ukrajinsky hovoriacej pedagogickej asistentky. V prípade LSJ sa objavil návrh, aby LSJ mohli poskytovať učiteľkám a učiteľom podporu pri nastavovaní písomiek.
- **Previazať kurzy slovenčiny s obsahom slovenského jazyka a literatúry:** Podľa časti personálu školy by bolo prospešné, keby na hodinách slovenčiny ako cudzieho jazyka žiaci a žiačky preberali obsah, ktorí by súvisel s látkou, ktorá sa preberá na vyučovacích hodinách, najmä na slovenskom jazyku a literatúre.
- **Vyškolit učiteľky a učiteľov na spoluprácu s LSJ:** Podľa niektorých by pomohlo, aby učiteľky a učители absolvovali vzdelávanie, ktoré by ich pripravilo na spoluprácu s LSJ ako aj na to, ako zaviesť odporúčania LSJ a pracovať s deťmi z cudziny.

- **Možnosť hodnotenia žiakov zo strany LSJ:** Objavili sa aj návrhy, aby LSJ hodnotili žiakov a žiačky zo slovenčiny. Toto hodnotenie by mali zohľadňovať učiteľky a učitelia slovenského jazyka a literatúry pri svojom hodnotení. Vďaka tomu by bolo možné v rámci hodnotenia zohľadniť pokrok v slovenčine ako cudzom jazyku.
- **Priestory pre RTP a LSJ:** Vyskytla sa aj požiadavka, aby sa v súvislosti s pôsobením RTP a LSJ našli vhodné priestory pre ich prácu.

Ciele a metodológia výskumu

Cieľom výskumu bolo hlbšie zmapovať podporu pre deti s cudzineckým pôvodom, ktorá sa v Bratislave začala realizovať po vypuknutí vojny proti Ukrajine. Podporné opatrenia analyzujeme z pohľadu kľúčových aktérov.

Zameriavame sa výlučne na podporné opatrenia, ktoré realizovali Centrum inkluzívneho vzdelávania (Inklucentrum) a Hlavné mesto Bratislava. Detailnejšiu pozornosť venujeme najmä dvom podporným opatreniam, ktoré sa realizovali priamo vo vybraných základných školách – regionálne terénne pracovníčky (RTP) a lektorky slovenského jazyka (LSJ).

V rámci výskumu sme sa zamerali na personál škôl. Ich skúsenosti sme zachytili prostredníctvom fokusových skupín.

Fokusové skupiny

Cieľom kvalitatívneho výskumu bolo najmä hlbšie zmapovať skúsenosti zamestnancov a zamestnankýň škôl so zavádzaním dvoch podporných opatrení zameraných na deti s cudzineckým pôvodom (RTP a LSJ). Zároveň sme zisťovali, ako školský personál tieto opatrenia hodnotí a čo odporúča na ich vylepšenie.

Výskum čiastočne nadväzuje na naše predchádzajúce vyhodnocovanie programu RTP (Ostertágová, Rehúš, 2023). V rámci neho sme prostredníctvom dotazníka zisťovali skúsenosti a názory aktérov a aktérok školských komunít (personál školy, rodičia žiakov a žiačok z Ukrajiny, žiaci a žiačky z Ukrajiny) na pôsobenie RTP.

V porovnaní s predchádzajúcim vyhodnotením náš aktuálny výskum využíva kvalitatívnu metodológiu, ktorá umožňuje zachytiť širšiu škálu skúseností a pohľadov na podporné opatrenia a zároveň vo väčšej hĺbke. Zároveň sa venuje nielen hodnoteniu RTP, ale aj LSJ.

Výskum sa realizoval prostredníctvom fokusových skupín. Uskutočnili sme šesť fokusových skupiny v troch rozličných základných školách. V každej škole sme realizovali dve fokusové skupiny – jednu s učiteľkami a učiteľmi a jednu so školským podporným tímom. Pre nízku kvalitu nahrávky z jednej fokusovej skupiny analyzujeme údaje len z piatich fokusových skupín.

Vo všetkých troch školách pôsobili LSJ a v dvoch školách zároveň pôsobili aj RTP.

Výber škôl sme uskutočnili tak, aby vo všetkých zúčastnených školách pôsobili lektorky slovenského jazyka. Toto podporné opatrenie sa totiž na rozdiel od RTP doteraz nevyhodnocovalo.

Výskumný súbor bol nasledujúci (uvádzame len fokusové skupiny, ktoré sú súčasťou analýzy):

- Škola 1 – v škole pôsobili RTP aj LSJ
 - fokusová skupina so školským podporným tímom (spolu 8 účastníkov a účastníčok): 3 špeciálni pedagógovia a pedagogičky, 3 pedagogickí asistenti a asistentky, 1 školský psychológ, 1 sociálny pedagóg

- Škola 2 – v škole pôsobili RTP aj LSJ
 - fokusová skupina so školským podporným tímom (spolu 6 účastníkov a účastníčok): 6 pedagogických asistentov a asistentiek
 - fokusová skupina s učiteľkami a učiteľmi (spolu 10 účastníkov a účastníčok): 2 učitelia a učiteľky matematiky (2. stupeň), 2 učitelia a učiteľky telesnej a športovej výchovy (1. aj 2. stupeň), 1 učiteľ/ka biológie a chémie (2. stupeň), 1 učiteľ/ka angličtiny (1. stupeň), 1 učiteľ/ka angličtiny (1. aj 2. stupeň), 1 učiteľ/ka slovenského jazyka a literatúry a anglického jazyka (2. stupeň), 1 učiteľ/ka anglického jazyka, 1 učiteľ/ka (2. stupeň)
- Škola 3 – v škole pôsobili len LSJ
 - fokusová skupina so školským podporným tímom (spolu 3 účastníci a účastníčky): 1 pedagogický asistent a lektor cudzích jazykov, 1 školský psychológ, 1 sociálny pedagóg
 - fokusová skupina s učiteľkami a učiteľmi (spolu 3 účastníci a účastníčky): 1 učiteľ/ka slovenského jazyka a literatúry a techniky (2. stupeň), 1 učiteľ/ka (1. stupeň), 1 pedagogický/á asistent/ka (2. stupeň)

V rámci výskumu sme sa zamerali na nasledujúce tematické okruhy:

- dopad opatrení na žiakov a žiačky
- dopad opatrení na prácu zamestnancov a zamestnankýň školy
- silné a slabé stránky jednotlivých opatrení
- charakter spolupráce medzi RTP, LSJ a personálom školy a začlenenie RTP a LSJ do pracovného kolektívu školy
- návrhy na vylepšenie podporných opatrení
- návrhy na zlepšenie podpory žiakov a žiačok s cudzineckým pôvodom
- miera začlenenia žiakov a žiačok z cudziny

Zber údajov sa uskutočnil v jednotlivých školách a to od 1. do 3. júla 2024.

Opis podporných opatrení

Psychosociálna podpora – regionálne terénne pracovníčky (RTP)

Program regionálnych terénnych pracovníčok reagoval na nedostatok podpory pri začleňovaní detí a mladých ľudí z Ukrajiny v školách. Sústreďoval sa predovšetkým na oblasť psychosociálnej podpory, keďže dobré duševné zdravie predstavuje nevyhnutnú podmienku na to, aby sa deti z Ukrajiny dokázali začleniť do vzdelávania aj spoločnosti (Cerna, 2019; Fazel, Betancourt, 2018; Iversen, Sveaass, Morken, 2014; OECD, 2019; Pastoor, 2015). Program realizovalo Inklucentrum – Centrum inkluzívneho vzdelávania v spolupráci s Centrom poradenstva a prevencie Bratislava III, kde pôsobí tím ukrajinských psychologičiek.

Program regionálnych terénnych pracovníčok začal fungovať v januári 2023 na prvých desiatich základných školách v Bratislave. Ku koncu školského roka 2022/2023 terénne pracovníčky pôsobili už v pätnástich bratislavských základných školách. Pred spustením programu poskytovali od apríla 2022 v celej Bratislave podporu len tri ukrajinské psychologičky z CPP Bratislava III. Inšpiráciou pri návrhu opatrenia boli mobilné multikultúrne tímy v Rakúsku (Felder-Puig, Maier, Teutsch, 2016; Ostertágová, Rehúš, 2023).

Cieľom programu RTP bolo poskytnúť žiakom a žiačkam z Ukrajiny v základných školách v Bratislave prístup k základnej psychosociálnej podpore a psychologickej prvej pomoci. V rámci toho chcel program zároveň zachytiť deti z Ukrajiny v riziku a poskytnúť im adekvátnu podporu. Súčasne si kládol za cieľ sprostredkovať relevantné informácie o potrebách detí z Ukrajiny pedagogickým a odborným zamestnankyniam a zamestnancom v zapojených školách ako aj tímu ukrajinských psychologičiek v CPP Bratislava III (Inklucentrum, 2023).

Fungovanie programu spočívalo v tom, že jednotlivé školy pravidelne navštevovali ukrajinsky hovoriace regionálne terénne pracovníčky, ktoré absolvovali školenie (napríklad program STRONG, ktorý je zameraný na psychosociálnu podporu detí odídencov). Pozíciu terénnych pracovníčok vykonávali odborničky z Ukrajiny, ktoré mali pedagogické alebo psychologické vzdelanie. Každú školu terénna pracovníčka navštevovala spravidla raz do týždňa.

Úlohou terénnej pracovníčky bolo realizovať skupinové aktivity so žiačkami a žiakmi z Ukrajiny na danej škole, ako aj konzultácie pre deti, učiteľov i rodičov. Skupinové aktivity s deťmi prebiehali v ukrajinskom jazyku a v čase bežného vyučovania. Mali deťom z Ukrajiny poskytnúť bezpečný priestor, aby nadobudli psychickú pohodu a upevnili si vzťahy s ostatnými deťmi.

V prípade potreby terénna pracovníčka uskutočňovala aj individuálne stretnutia a konzultácie s jednotlivými deťmi ako aj rodičmi. Počas skupinových aj individuálnych stretnutí terénna pracovníčka mala identifikovať potreby a ťažkosti detí a informovať o nich relevantné osoby alebo inštitúcie (triedna učiteľka, školský podporný tím, tím podpory Ukrajiny v CPP Bratislava III).

Jazyková podpora – lektorky slovenského jazyka (LSJ)

Aj program jazykovej podpory detí s cudzineckým pôvodom reagoval na kľúčové výzvy spojené so vzdelávaním týchto detí. Znalosť vyučovacieho jazyka je nevyhnutným predpokladom, aby sa deti dokázali plnohodnotne zapojiť do vzdelávania (Cerna, 2019, OECD, 2019). Analýza v základných školách v Bratislave ukázala, že deti z Ukrajiny neovládali slovenský jazyk a tak sa nedokázali zapájať do výučby (Ostertágová, Faragulová, Rehúš, 2023).

Program sa začal realizovať na jednej základnej škole v školskom roku 2022/2023. Postupne začala intenzívna jazyková podpora prebiehať dokopy na 4 základných školách v Bratislave. Podporu dostávalo okolo 280 žiačok a žiakov s odlišným materinským jazykom. Nešlo len o deti z Ukrajiny, ale kurz navštevovali aj deti s iným pôvodom (napríklad deti z vietnamskej komunity). Program realizovalo Inkluzentrum – Centrum inkluzívneho vzdelávania.

Kurzy slovenského jazyka ako druhého jazyka realizovalo šesť pedagogičiek. V rámci kurzu deti absolvovali tri hodiny jazykovej podpory za týždeň. Kurz sa realizoval počas bežného vyučovania.

Lektorky pri realizácii kurzu vychádzali z nového schváleného štátneho vzdelávacieho programu – vzdelávacieho štandardu pre vyučovanie slovenského jazyka ako druhého jazyka. Lektorky teda nevyučovali predmet slovenský jazyk a literatúra, ale počas vyučovania poskytovali podporné opatrenie jazykovej podpory prostredníctvom špecifickej metodiky výučby cudzích jazykov.

Súčasťou kurzu bolo aj testovanie úrovne jazykových zručností. Testovanie sa uskutočnilo na začiatku kurzu (vstupná úroveň) a na väčšine škôl aj na konci školského roka (výstupná úroveň).

Výskumné výsledky

Dopad RTP na žiakov a žiačky

Pocit bezpečia a duševná pohoda

Podľa viacerých aktérov a aktérok vzdelávacieho procesu sa deti vďaka RTP cítili v prostredí školy bezpečnejšie. Žiaci a žiačky si s RTP vytvorili blízky vzťah a zdôverovali sa jej. Dokonca mali tendenciu ju vyhľadávať aj v čase, kedy v škole nebola prítomná.

A veľmi prínosné to bolo v tom, že si hlavne k jednej z nich vytvorili veľmi príjemný vzťah, veľmi pozitívny, že veľmi často ju vyhľadávali aj napríklad v dňoch, kedy tu nie je. A teda že deti v nej našli také to bezpečie, chodievali za ňou vždy, keď sa potrebovali zdôveriť, vyzprávať.

Stretnutia s RTP tak pozitívne vplývali na duševné zdravie a pohodu detí z Ukrajiny. V tejto súvislosti sa objavil názor, že duševná pohoda tvorí predpoklad pre to, aby sa deti mohli ľahšie učiť.

Strašne sú šťastné tie deti, keď oni prichádzajú. Veľmi sú šťastné, s radosťou odchádzajú z triedy, s radosťou sa vracajú, s inými myšlienkami už v hlave.

Hlavne, čo sa týka RTP1, to sú deti v pohode. To ja vnímam, že keď majú tú pohodu, tak sa im aj ľahšie učí.

RTP vplývala na duševnú pohodu detí nielen prostredníctvom skupinových stretnutí, ale v prípade potreby realizovala aj individuálne intervencie. Vďaka tomu sa zlepšil psychický stav detí a mohli sa zapojiť do vyučovania.

Aj na hodinách, keď vidím, že napríklad tá žiačka potrebuje teraz pomôcť, okej, máme pred sebou ťažký príklad, napríklad na matematike, ale vidím, že nie si v pohode, potrebuješ asi čas. A ona nie, nie, nie, že v pohode. A príde pár minút potom a vidím, že takto to nebude ďalej fungovať, nemôžeme takto fungovať na hodine. Tak sa stalo, že aj ja som vyšiel, zobral som ju na chodbu a porozprával sa s ňou, a potom následne cez prestávku išla za RTP, a potom už bola v pohode, usmiata, už všetko fungovalo.

Silný vzťah a duševnú pohodu mohli RTP budovať aj vďaka tomu, že ovládali materinský jazyk detí. Deti tak mali možnosť rozprávať sa v cudzom prostredí s niekým, kto im rozumie a pochádza z rovnakého jazykového a kultúrneho prostredia.

Ja si myslím, že aj tým, že RTP vie po ukrajinsky, tak sa tie deti tak zverujú sa jej s tými problémami, ktoré majú doma alebo ktoré cítia.

Ako nie som pri tých stretnutiach, ale určite sa tie deti dobre cítia. Aj ja by som sa cítila dobre, kebyže som niekde v zahraničí a mala by som tam nejakú slovenskú osobu.

Objavila sa aj výpoveď, že stretnutia s RTP mali vplyv aj na to, že deti dokázali lepšie komunikovať svoje prežívanie a potreby. Stretnutia s RTP teda mohli pozitívne vplývať na rozvoj sociálnych a emocionálnych zručností zúčastnených detí.

Ale hlavne ten posun, to, ako tie deti už dokážu normálne vysvetliť, čo im vadí, čo teraz potrebujú a to, ako sa cítia. To beriem veľmi pozitívne.

Možnosť komunikovať v materinskom jazyku

Aktéri a aktérky pozitívne oceňovali, že deti vďaka RTP mali možnosť v škole komunikovať v materinskom jazyku. Vďaka tomu sa mohli v cudzom prostredí cítiť ako doma.

Ja si myslím, že je to úžasné pre tie deti, že sa môžu s niekým z rodnej krajiny porozprávať. Podľa mňa je to pre nich také, že sa aspoň trochu môžu cítiť ako doma.

Komunikácia v materinskom jazyku im umožňovala vyjadrovať sa bezprostredne a autenticky a deti tak boli otvorenejšie.

Nemusia teraz riešiť, že kde a ktoré slovo mám dať a ako tá veta má vyzerať, ale teraz môžu sa rozprávať vo svojej vlastnej reči. Tak sa nemusia báť, môžu povedať to, čo cítia a hovoria to svojím jazykom, čo je tiež skvelé.

Ale hlavne to pozitívne, že tie deti sú otvorenejšie, chcú sa rozprávať a chcú sa s nimi rozprávať aj o závažnejších veciach, nie je to vždy len o tom vyrozprávaní sa. Ale otvoria sa a tým, že môžu v tom materinskom jazyku hovoriť, tak sa otvoria oveľa, oveľa viac. Lebo majú väčšiu slovnú zásobu aj všetko.

11

Nadviazanie vzťahov s ostatnými deťmi z Ukrajiny

Vďaka aktivitám s RTP mohli deti z Ukrajiny nadväzovať vzťahy a kamarátstva s ostatnými ukrajinskými deťmi v škole. Stretnutia s RTP poslúžili na to, aby sa deti z Ukrajiny v rámci školy spoznali a nadviazali vzťah s deťmi z iných tried alebo ročníkov. Iné príležitosti na vzájomné spoznanie sa totiž k dispozícii neboli.

A boli skupinkované naprieč ročníkmi, tak tí Ukrajinci sa spoznali navzájom a vytvorili aj vzťah sami medzi sebou, ako národnosťou, Nielen že s majoritou školy. To im tiež podľa mňa pomohlo začleniť sa a cítiť sa dobre v škole, lebo našli kamarátov. A kebyže tieto skupinky nie sú, tak možno, tým, že my máme aj tak rozdelenú školu, že cez prestávky sa nemusia stretnúť.

Niektorým deťom to pomohlo prekonať sociálnu izoláciu.

Ja mám viac žiakov a jeden žiak, ktorý bol slabšie začlenený do kolektívu, tak si na tých sedeniach našiel kamarátov šiestakov. Že inak by sa s nimi nebol spoznal...

Ja to isté, že moja žiačka, ktorá sa nevie začleniť, ani keď sme teraz chodili tri dni von, tak ona v rámci triedy nejde do tej partie. Ale našla si siedmačku a stále, každú prestávku, ja ju nevidím u nás na chodbe, ale dole s ňou.

Lepšie začlenenie do kolektívu triedy

Podľa niektorých aktérov a aktérok malo pôsobenie RTP pozitívny vplyv aj na začlenenie detí z Ukrajiny do kolektívu triedy.

Ale sú aktívnejšie aj v sociálnych kontaktoch so spolužiakmi, aj cez prestávky, že sa cítia bezpečnejšie, tým, že tu majú tú osobu. To je u mňa veľký prínos.

Zvýšenie aktivity na vyučovaní

Niektoré aktérky a aktéri uvádzali, že vďaka činnosti RTP deti z Ukrajiny začali byť aktívnejšie na vyučovaní. Boli menej pasívne a uzavreté.

Ale vo všeobecnosti sa dá povedať, že začali byť viac aktívne, vyliezajú z ulity, cítia sa bezpečnejšie, komunikujú viac.

Ja vnímam, že sú aktívnejšie. Lebo vždy boli tak v úzadí a potichu, osamotene. Aj na hodinách len tak sedeli, čo vedeli, to urobili, čo nevedeli, to neurobili.

K zvýšenej aktivite detí dopomohlo aj to, keď sa RTP priamo zúčastňovala na aktivitách, ktoré realizoval školský podporný tím. RTP deťom poskytovala podporu a tie vďaka tomu boli aktívnejšie.

Na tú skupinovú prácu napríklad chodila s nami. Tie deti sú len rady, keď ju vidia v tej triede. Vtedy sa dokonca ešte viac zapájali do aktivít, keď sme boli v triede, lebo cítili tú podporu, že ona je tam a pomôže im, keď niečo nerozumejú.

12

Lepšie vzdelávacie výsledky

Popri vyššej aktivite na vyučovacích hodinách niektorí žiaci a žiačky začali dosahovať lepšie vzdelávacie výsledky. Neplatilo to však v prípade všetkých detí z Ukrajiny, ukazovali sa individuálne rozdiely.

Ukazujú sa ale individuálne rozdiely. Čo sa týka vzdelávacích výsledkov, u niektorých je to veľmi pekne vidno, aj známky sa im zlepšujú, aj viac pracujú na hodinách. U iných to napríklad nevidieť.

Zlepšenie správania

Objavili sa aj výpovede o tom, že vďaka pôsobeniu RTP mohlo dôjsť k zlepšeniu správania detí. V tomto prípade však panovala neistota, či ide o vplyv RTP alebo o spoločné pôsobenie viacerých faktorov.

Ja vnímam to, že počas roka do mojej triedy prišiel ukrajinský chlapec a urobil enormný pokrok za toho pol roka, čo sa týka správania. Podľa mňa je to vďaka tomu všetkému dohromady, že neviem posúdiť, že ona práve zasiahla do toho alebo ona práve zasiahla do toho, ale všetky tieto 3 zložky podľa mňa, aj spolu s triednou učiteľkou, urobili s ním obrovský pokrok. Lebo predtým sa s ním na začiatku nedalo pracovať.

Dopad LSJ na žiakov a žiačky

Pocit bezpečia a duševná pohoda

Podobne ako v prípade RTP, na kurze slovenčiny s LSJ sa deti cítili bezpečne a vytvárali si s lektorkou silný vzťah.

A zároveň v tých LSJ majú dôveru a mám pocit, že na tých hodinách slovenčiny si vytvorili bezpečné prostredie. Mnohokrát je to o tom, že chcú ísť na tú slovenčinu.

Bolo to vidieť, že s nimi pracuje, deti sa na tie hodiny aj tešili. Vždy sa pýtali, že či idú s LSJ. Mala s nimi aj dobrý vzťah vytvorený.

Takže ja som tam cítila od tých detí samých, že sa tešili a vždy, keď aj prišli, tak nám ukazovali pracovné listy, chválili sa. Myslím si, že tam mali s ňou aj dobrú väzbu citovú.

Jazykové kurzy tak pozitívne vplývali na duševné zdravie a pohodu detí z Ukrajiny.

Ale tým ukrajinským deťom to určite pomohlo sa začleniť do aktuálneho školského prostredia, rozrozprávať sa, aj na takej duševnej pohode, to bolo vidieť. Bolo to o takom pokoji, zdomácnení sa.

Bolo to aj vďaka tomu, že deti si na týchto hodinách mohli vydýchnuť, neboli známované a bolo akceptované, že jazyk nevedia. Na kurze boli len so žiakmi a žiačkami s rozličným materinským jazykom než je jazyk školy, čo redukovalo porovnávanie a tlak na výkon, pretože to boli deti s podobnými potrebami. Naopak na bežných hodinách slovenčiny bol veľmi vysoký tlak na výkon aj napriek tomu, že deti z cudziny nerozumeli preberanému učivu, čo spôsobovalo značnú psychickú nepohodu.

Ja si myslím, že hlavne to prostredie. že môžu normálne fungovať. Že prídu do triedy, kde sú medzi slovenskými deťmi. Možno niektorí ešte nemajú úroveň slovenčiny natoľko dobrú, že by mohli s nimi komunikovať, ale potom prídu do tej triedy, kde majú kurzy slovenčiny a cítia sa tam dobre. Tam prídu a môžu si vydýchnuť. Niektorí sa môžu v triede cítiť trochu napätí a potom prídu tam a vydýchnu si, môžu porozprávať. Ešte som síce nemal možnosť byť na tej hodine, že ako to tam vyzerá, ale čo mi zatiaľ rozprávali žiaci, tak počujem len pozitívne veci, že cítia sa tam príjemne.

A vlastne tým, že oni išli na tieto hodiny, kde ich bolo 5 – 6, dokázala sa im LSJ venovať individuálnejšie, oni to robili aj s takou väčšou láskou pre ňu, lebo to nebolo zamerané iba na to, aby dosiahli ten výkon.

Aktéri a aktérky uvádzali, že deti sa na kurzy slovenčiny tešia, aj keď dôvody mohli byť rôzne. Členovia a členky školských podporných tímov skôr uvažovali o príjemne a menej stresujúco strávenom čase, naopak pedagogický personál vysvetľoval ich radosť snahou vyhnúť sa vyučovaniu.

Oni sa na tie hodiny tešia. Napríklad keď sa museli vrátiť, lebo mali písať test, tak tie deti boli sklamané, lebo sa tešili, že sa vyhnú trestu, ale oni sa úprimne tešia na tie hodiny s LSJ.

Identifikácia rizík a potrieb žiakov a žiačok

Prostredníctvom vytvoreného vzťahu mali zároveň LSJ možnosť identifikovať rizikové správanie v rámci tried a skupín detí. Tieto zistenia následne odovzdávali zamestnancom a zamestnankyniam školy.

Ja napríklad viem o tom, že jej sa podarilo niekoľkokrát podchytiť také zlé vzťahy. Ona je taký človek, že sa jej tí žiaci zveria. jeden chlapec sa jej napríklad zveril so šikanou. Deti sa jej zverujú s istým, že sú šikanovaní, alebo že majú pocit, že sú šikanovaní. A ona je zrovna tá, o ktorej viem, že posúva tieto informácie ďalej, aby sa to riešilo. Citelne je taká ich búrľavá vrba.

Nie, len ja som videla, že sa jej podarilo odchytiť, že deti jej hovorili o tom, že majú problémy, že niekto ich šikanuje, ale to je myslím že všetko.

Zlepšenie ovládania slovenčiny

Všetky skupiny aktérov a aktérok sa zhodli, že kurzy slovenčiny realizované LSJ viedli k zlepšeniu ovládania slovenského jazyka. Deti lepšie rozumeli slovenčine a aj lepšie zvládali komunikáciu v slovenčine.

Ja som videl hlavne veľký posun u tých ukrajinských detí, lebo chodím do 5.A k jednej žiačke a tú si bráva jazyková lektorka, ona, ja som sem prišiel v novembri a tá slovenčina bola taká tackavá, ale postupne sa viac rozhovorila, vidím tam progres.

K nám chodí k tomu bieloruskému dievčatku a neviem, že či aj ona má na tom nejaké zásluhy alebo čo, ale to dievča urobilo obrovský pokrok v jazyku, ona krásne rozpráva po slovensky a veľakrát rozumie aj viac ako tí naši Slováci, že čo od nej tá učiteľka chce. Čiže myslím si, že aj ona na tom má nejakú zásluhu, keďže s ňou čas trávi.

Mňa prekvapil [meno žiaka], on má celkovo problém aj v ukrajinčine, lebo je teda integrovaný, má problém sa vyjadrovať a on sa tiež dosť zlepšil v slovenčine. On výrazný skok urobil v slovenčine. On sa predtým fakt nevedel vyjadriť a fakt som ostala prekvapená, že aj v tej slovenčine mu to ide.

Ale mala som napríklad žiaka, ktorý minulý rok prepadol a tento rok bol u mňa v triede, v 1. ročníku. Na začiatku bol veľmi hanblivý, nedokázal rozprávať takmer vôbec po slovensky, a teraz dokáže skonštruovať 1 základnú vetu. Aj výslovnosť sa veľmi zlepšila u tých žiakov, pretože oni niektoré písmenká vôbec nepočujú a napríklad písmeno c vôbec neovládajú. Práve takéto niečo sa tam s nimi veľmi často nacvičovalo a už sme cítili, že to nadobúda nejaké zlepšenie. Je to výborný základ, na ktorom sa dá pracovať. Ale bude to dlhá cesta pre nich.

Viacere deti vďaka jazykovému kurzu prekonalí zábrany komunikovať po slovensky a nadobudli vyššie sebavedomie pri komunikácii v slovenčine.

Z môjho pohľadu snáď iba to, že niektoré ukrajinské deti som napríklad vnímala na začiatku, že sa hanbili čokoľvek akoby povedať, radšej boli ticho a nič sa nespýtali. A vnímam to veľmi pozitívne, že na konci školského roku už aj prišli a samy sa niečo opýtali. Bez toho, že by som ich ja prvá postavila k tomu. Takže určite to bola veľká pomoc. Snáď iba to, že u niektorých vnímam, že sa osmelili rozprávať po slovensky.

Niektoré aktérky a aktéri upozorňovali na to, že deti sa zlepšili predovšetkým v konverzácii v slovenskom jazyku. Naďalej však zaostávali v znalostiach zo slovenčiny, ktoré sa vyžadovali na predmete slovenský jazyk a literatúra.

Takže tá akademická slovenčina a komunikačná slovenčina je rozdiel, je tam obrovský prínos v tej konverzačnej slovenčine, ale na tej bežnej slovenčine a ešte aj tým, že tam nie je spolupráca so slovenčinármi, tie deti stále tápajú.

Na druhej sa však objavili aj vyjadrenia, že niektoré deti sa zlepšili aj v gramatike a pravopise.

Môžem povedať, že u 3 detí je zaznamenané výrazné zlepšenie slovenského jazyka z komunikačnej stránky a dovoľm si tvrdiť, tým, že učím slovenčinu na druhom stupni, aj z gramatickej a pravopisnej stránky.

Aktéri a aktérky upozorňovali na to, že zlepšovanie bolo individuálne, niektoré deti napredovali rýchlejšie, iné až tak nie.

Ale dovoľm si zdôrazniť, že priemerná úroveň, pretože ďalej do toho vstupujú individuality žiakov. To znamená, keď vezmeme, aby sa nám ľahko počítalo, 10 detí, tak z 10 detí, môžem povedať, že u 3 detí je zaznamenané výrazné zlepšenie slovenského jazyka z komunikačnej stránky a dovoľm si tvrdiť, tým, že učím slovenčinu na druhom stupni, aj z gramatickej a pravopisnej stránky. A potom tá Gaussova krivka nepustí, čiže sú tam také deti, ktoré možno trošku to zlepšenie a sú deti, ktoré zaostávajú aj naďalej. A keď už len 3 z 10 sa zlepšia, tak to hodnotím ako veľké plus.

Kurzy slovenčiny s LSJ aktéri a aktérky vnímali ako efektívnejšie než bežné hodiny slovenského jazyka a literatúry. Zatiaľ čo na kurze slovenčiny si deti mohli zlepšiť komunikáciu v slovenčine, na predmete slovenský jazyk a literatúra na to nebol priestor.

Čo sa týka priamo jazykovej podpory, to sa jednoznačne ukázalo, že to, že sa deti učia slovenský jazyk v triede, to nemá žiadny efekt. A až to, že sa deti začnú učiť v menších skupinách, že sa začnú učiť cielene, učiť akoby iným spôsobom, začalo mať nejaký efekt a tie deti začali mať šancu sa rozrozprávať.

Prispievali k tom viaceré faktory. Jedným z nich bola vstupná diagnostika, ktorú LSJ realizovali. Pre každé dieťa sa stanovila vstupná úroveň ovládania slovenčiny. Vďaka tomu LSJ mohli prispôbovať výučbu slovenčiny.

Ešte mi napadlo, že keď dievčatá začali s tými deťmi pracovať, oni si ich akoby jazykovo preverili, teda sú v tých skupinkách na približne rovnakej úrovni. To bolo fajn. A presne ako P(1) hovoril, že potom individuálne si vedela na tú skupinku napasovať to, čo potrebuje.

Druhým faktorom bolo to, že žiaci a žiačky sa vzdelávali v malých skupinách a tak dostávali individuálnejšiu a intenzívnejšiu podporu než na bežných vyučovacích hodinách. Navyše tieto skupiny boli vďaka vstupnej diagnostike z hľadiska úrovne ovládania slovenčiny homogénne.

Najsilnejšie je za mňa to, že majú tie decká silnejšiu podporu, lebo si ich zaradili tie deti do skupiniek podľa tých jazykových vedomostí a nie je ich tam veľa. Lebo však ona má tak 5 – 6 detí tie skupinky porobené.

Keď si ich teda naša jazyková lektorka berie, keď žiak nerozumie jednoduchým slovám a vetám, tak na tej hodine sa len nudí a nedáva pozor a keď je s tou jazykovou lektorkou, ona sa mu individuálne venuje vždy od základov, tak mi chytá postupne všetky muchy, ktoré ten žiak potrebuje.

Zážitok úspechu

Objavilo sa aj vyjadrenie, že deti mohli na jazykových kurzoch zažiť úspech. Bolo to dané aj formou vzdelávania, teda tým, že vyučovanie prebiehalo v malých skupinách.

Za mňa pozitívum je to, že tie decká v tých malých skupinách zažívajú úspech, čo v tých veľkých nezažívajú.

Zvýšenie aktivity na vyučovaní

Vďaka zlepšeniu v slovenčine sa podľa niektorých zúčastnených zvýšila aj aktivita detí počas vyučovania. Rovnako ako v prípade osvojenia si slovenčiny, aj tu však boli individuálne rozdiely a vyššia aktivita sa neprejavila v rovnakej miere u všetkých detí.

Ukrajinskí žiaci prídu a pýtajú sa. Doteraz to tak nebolo. Pýtajú sa a majú záujem, lebo oni v podstate chcú a sú aj pracovití, oni prichádzajú aj z inej kultúry učenia, vraj oni sa tam učia aj trocha ťažšie veci, viac veci, že napríklad my sa učíme zlomky v siedmom, oni sa ich učili v piatom ročníku. Takže oni to tam majú omnoho intenzívnejšie a oni nie sú zvyknutí na to, aby len sedeli v triede a nič. Čiže oni sami aj, nevravím, že všetci, niektorí majú aj problém s adaptáciou, ale keď sa naučia ten jazyk, tak oni naozaj chcú pochopiť, záleží im na tom, aby mali čo najlepšie známky, hľadajú tie cesty. To predtým nebolo.

Nadviazanie vzťahov s ostatnými deťmi z Ukrajiny

Podobne ako aktivity RTP, aj kurzy slovenčiny prispeli k nadväzovaniu vzťahov a kamarátstiev medzi deťmi z Ukrajiny. Jazykové skupiny totiž zahŕňali deti z rozličných ročníkov. Lepšie začlenenie v rámci detí z Ukrajiny malo vplyv aj na zlepšenie ich duševnej pohody.

Ja osobne, čo mám tak na vnímané, je to, že sa spoznali aj medzi ročníkmi. A to je zase niečo pozitívne, že viem, že mám kamoša na škole.

Ja som to vnímal na tom jednom žiakovi, že on najprv chodil taký, že s depesiou, a to bol piatak, stále mal mikinu na hlave, ležal na lavici, proste sem nechcel chodiť. No ale potom si našiel tých šiestakov, to už sem chodí rád. Takže to vidím ako pozitívum.

16

Lepšie začlenenie do kolektívu triedy

Zlepšovaním jazyka sa deti viac osmelili v komunikácii so svojimi slovenskými spolužiakmi a spolužiačkami a začali s nimi nadväzovať sociálne kontakty. Pretrvávalo aj "skupinkovanie" – čiže deti z ukrajinským a vietnamským pôvodom sa spájali medzi sebou do skupín, ale už sa viac otvárali aj voči slovenským spolužiakom a spolužiačkam.

A to je veľmi prínosné, aj pre nás, aj pre ten kolektív samotný. Že sa vedľa aj s ostatnými žiakmi rozprávať, že to nie je tak, že iba sedia spolu ako skupinka. Nemajú potom možno taký pocit, že sú antisociálni, že musia byť iba so svojou skupinkou, ale že sa môžu rozprávať aj s tými ostatnými. Za to som veľmi vďačný.

Ale tým ukrajinským deťom to určite pomohlo sa začleniť do aktuálneho školského prostredia, rozrozprávať sa, aj na takej duševnej pohode, to bolo vidieť. Bolo to o takom pokoji, zdomácnení sa.

Čo sa týka sociálnych vzťahov v triede, myslím si, že tiež to bolo pre nich veľkým prínosom, pretože už sa dokázali rozprávať s ostatnými spolužiakmi. Aj keď nie úplne ideálne, ale všimla som si to.

Dopad RTP na prácu školského personálu

Odstraňovanie jazykovej bariéry pri komunikácii s deťmi

Podľa aktérov a aktérok im RTP pomáhali prekonávať jazykovú bariéru medzi nimi a jednotlivými žiakmi a žiačkami. Zamestnanci a zamestnankyne neovládali ukrajinčinu a tak len veľmi ťažko dokázali deťom pomôcť. RTP dokázali nielen tlmočiť, ale aj asistovať pri intervencii.

Aj keď sa stane niečo, že deti vyvedú, tak sú súčinné, ak treba napríklad so sociálnym pedagógom, alebo s učiteľkou, ktorá bola prítomná. Vždy participujú na tom stretnutí, či už ako prekladateľ, alebo aj v rámci toho pôsobenia na to dieťa. Lebo treba sa vedieť pri tom dieťati príslušne vyjadriť, aby to pochopilo, že čo sa od neho chce. Takže je to nevyhnutné, lebo však tie deti sú v zložitom rozpore psychickom.

Ja keď porovnam napríklad, ešte keď tu RTP nebola, minulý rok napríklad. Tak keď som mala minulý rok ukrajinské deti a v podstate nevedeli ani slovo po slovensky, tak to bolo dosť také náročné, že dve – tri informácie sme si vymenili za celé stretnutie, ale keď už prišla RTP, tak ju vyhľadávali, tak sme aj s ňou spolupracovali v tej komunikácii.

Niektoré aktérky a aktéri uvádzali, že pre jazykovú bariéru odkazovali deti na RTP, ktoré im dokázali pomôcť alebo poskytnúť podporu.

Že tým, že niektoré deti prišli za mnou, že chcú sa rozprávať, že chcú nejaké veci riešiť a ja som tam mala naozaj problém s tou jazykovou bariérou, že tie deti ešte neboli úplne až tak slovensky zdatné, tak som ich potom odkazovala na RTP. A bola naozaj taká, že pomohla, že rada išla do toho.

Jednoznačne to bolo veľkým prínosom, pretože deti prišli aj za nami, ale tá jazyková bariéra u nás bola. A tým pádom tie decká potrebovali človeka, s ktorým by sa mohli porozprávať v ich rodnom jazyku, a to je nenahraditeľné. Čiže oni síce za nami prišli, nás vyhľadali, ale keď tu bola RTP, tak naozaj dostali to, čo potrebovali.

17

Odstraňovanie jazykovej bariéry pri komunikácii s rodičmi

Vďaka pracovníčke, ktorá ovládala jazyk detí a poznala kultúru danej komunity, mohol učiteľský zbor a školský podporný tím lepšie komunikovať a spolupracovať aj s rodičmi detí. Bez jazykovo vybavenej pracovníčky by komunikácia s rodičmi bola veľmi náročná alebo nemožná, pritom bola v niektorých prípadoch veľmi dôležitá a potrebná.

Alebo keď sme si potrebovali vykomunikovať veci s rodičmi, vyzbierať od nich informácie, tak ten jazyk, to je proste nevyhnutné. Mať človeka, ktorý rozpráva ich jazykom, je pre školu nevyhnutné.

Presne toto, že častokrát keď sme potrebovali naozaj že s rodičmi sa rozprávať, tak táto jazyková bariéra bola ešte výraznejšia a mali sme veľký problém nejakým spôsobom si odkomunikovať to, čo sme potrebovali. Takže tam to bola obrovská pomoc. Aj s tým, že vlastne RTP bola ochotná pomôcť, že sme mali aj spoločné stretávania, aj s rodičom, aj ona bola prítomná, ale častokrát išlo aj o nejaký prvotný telefonický kontakt, že vlastne vysvetliť, o čo nám ide,

No mne pomohla prekladať na tom stretnutí s rodičom. Keďže matka nevedela poriadne po slovensky a bolo to pre ňu ťažké. Sme hovorili o výchovných opatreniach a o tom, že má nejaké problémy v škole s nejakým predmetom, že sa jej nedarí atď. Tak ona prekladala, vtedy mi to pomohlo.

RTP uľahčovali komunikáciu nielen na individuálnych stretnutiach s rodičmi, ale pomáhali aj v rámci rodičovského združenia.

A vlastne ona aj nám dávala informácie, čiže vtedy, neviem ako ostatní, ale ja som vtedy cítila jej pomoc, aj na rodičovských združeniach bola, kde bolo spoločné združenie rodičov ukrajinských detí, tak bez nej by sme neodkomunikovali nič.

Vďaka tomu, že RTP komunikovali s rodičmi, personál školy mal k dispozícii viac informácií od rodičov. Vďaka tomu, že aktéri a aktérky vedeli o deťoch viac ako predtým, dokázali lepšie porozumieť potrebám detí a poskytovať im lepšiu podporu.

Určite napríklad to že máme ďaleko viac informácií ku ktorým by sme sa predtým nedostali. Že RTP1 komunikuje aj s rodičmi robila veci nad rámec svojich povinností a mali sme teda možnosť získať viac informácií aj od rodičov. Často sme sa rozprávali aj o konkrétnych deťoch, porovnávali sme si informácie a hľadali spôsoby, ako sa dostať k tomu rodičovi, ako to riešiť s rodičom.

Pomoc pri prekladaní dokumentácie

RTP dokázala pomôcť aj pri prekladaní dokumentov v ukrajinskom jazyku.

Mne pomohla na polroka, keď sa uzatvárali známky, tak niektoré ukrajinské deti chodia online aj do ukrajinskej školy a oni im odtiaľ dávajú také hodnotenia, alebo vysvedčenia, a to mi pomáhala prekladať.

Diagnostika v materinskom jazyku detí

Vďaka tomu, že RTP ovládali materinský jazyk detí, mohli identifikovať, či a aké majú jednotlivé deti potreby. Zároveň mohli odlíšiť, či deti majú len jazykovú bariéru alebo aj ďalšie potreby. V prípade podozrenia na špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby mohli odporučiť dieťa na diagnostiku v poradni, kde pôsobil ukrajinsky hovoriaci odborný personál. Školský podporný tím v škole následne dostal informácie o dieťati a mohol mu poskytovať účinnú podporu.

Niekedy takú detektívnu prácu, že čo vlastne za týmto dieťa má, že sa nemá dobre. Či je to nejaká konkrétna trauma, možno ešte z Ukrajiny, alebo či sa niečo deje aj tu. Tam sa naozaj niektoré deti špecificky prejavovali.

Áno, RTP2 ich mohla vyšetriť a diagnostikovať. A my by sme to nikdy nezistili, keby tu RTP nebola a nepracovala s nimi a neposunula to RTP2, že toto dieťa nie je iba rečová bariéra, ale že má tam pravdepodobne aj nejaké poruchy učenia. Takto sme diagnostikovali minimálne dve deti, ktoré na Ukrajine neboli takto diagnostikované. A to by sme bez nich vôbec nezistili.

Vlastne máme možnosť aj rozbaľovať balíček ťažkostí, akoby naozaj rozmieňať na drobné. Aj toto nám pomáha vidieť nám do toho, že aká je tam konkrétna situácia. A tým my vieme efektívnejšie pomôcť.

Odbremenenie členov školského podporného tímu

Pôsobenie RTP viedlo k tomu, že členovia školského podporného tímu mali menej práce. Napríklad špeciálna pedagogička bola odbremenená vďaka lepšej psychickej pohode detí.

Časť detí sa vďaka tomu má lepšie a tým pádom nás to aj odbremenilo, že nemusíme u nich riešiť tú psychologickú stránku.

Školskej psychologičke zase odbudli žiaci z Ukrajiny, pretože sa im začala venovať RTP.

Za mňa je to pozitívne v tom, že mi odbudli tie deti tento rok. Ale spolupráca napríklad medzi RTP1 a mnou je, že sa stále rozprávame o tých žiakoch, ktorých som mala ja v starostlivosti ten minulý rok. Takže za mňa je to pozitívne.

Výmena informácií o žiakoch a žiačkach

Viacerí účastníci a účastníčky uviedli, že mali s RTP dobrú spoluprácu. Táto spolupráca mala rôzne podoby. V mnohých prípadoch si personál školy s RTP vymieňal informácie o jednotlivých deťoch.

Ale inak akože super, naozaj, že spolupracovali sme, rozprávali sme sa o tých deťoch, vymieňali sme si nejaké informácie, ktoré boli potrebné.

A vlastne ona aj nám dávala informácie, čiže vtedy, neviem ako ostatní, ale ja som vtedy cítila jej pomoc.

No ale ja som sa ako triedna učiteľka opýtala a dostala som spätnú väzbu.

Pomerne intenzívna bola spolupráca najmä so školským podporným tímom. V niektorých prípadoch to bolo dané aj tým, že RTP bola v spoločnej miestnosti s členstvom podporného tímu. Okrem výmeny informácií o jednotlivých žiakoch a žiačkach a ich rodinnom zázemí napríklad prebiehala aj komunikácia o organizácii skupinových aktivít či krúžkov.

No ja som s RTP1 v jednej miestnosti, čiže tam sme kontakt mali. To bolo o tom, že keď jedna, druhá, sme niečo potrebovali, tak sme sa o tom rozprávali, vedeli sme sa dohodnúť na nejakých veciach ohľadom žiakov, alebo ohľadom tej skupinovej práce, čo sme mali. Vedeli sme zakaždým komunikovať, keď niečo bolo.

Napríklad čo sa týka žiakov, že som jej potrebovala povedať nejaké informácie, lebo napríklad chodili za mnou. Napríklad na začiatku, keď sme začínali s programom, že čo tam ona bude robiť, aký to má prínos pre ňu, že tam bude. Ohľadom rodičov, rodinnej situácie žiakov, čo mňa vlastne zaujímalo a potrebovala som to nejakým spôsobom vedieť.

Keď som jej odovzdávala tú agendu po tých ukrajinských žiakoch, tak som jej povedala niektoré veci, ktoré som ja navníkala s tým žiakom, aby mohla ľahšie pokračovať. Takže v tomto tá spolupráca bola výborná.

Ja veľmi intenzívne. Pravidelne sme konzultovali konkrétne deti. Ako sa prejavujú v triede, aké majú domáce prostredie, ohľadom toho, ako sa jej podarilo nakontaktovať rodičov, veľa sme riešili organizačné veci, kedy, kde, čo možno zaradiť. RTP1 viedla aj krúžok na škole, takže možno aj ohľadom toho. Často len to, že si vymieňame tie informácie a rozprávame sa o deťoch.

Spolupráca na intervenciách a preventívnych aktivitách

Školský podporný tím s RTP plánoval a koordinoval aj intervenčné aktivity, ktoré bola zacielené na jednotlivé deti.

Tak napríklad stalo sa, že jeden chlapec nechcel chodiť na tú podporu jazykovú, lebo ten rozvrh je, aký je. On bol konverzačne na tom veľmi dobre s porozumením, ale potom sme ho diagnostikovali a zistili sme, že má aj poruchu pozornosti, aj vývinové poruchy. Nechcel sa vyčleňovať z tej triedy, nechcel byť inakší a zároveň mal pocit, že mu stále uniká niečo, keď bude na tej podpore. Čiže sme to riešili tak, že nemusel chodiť na tú jazykovú podporu, hoci sme vedeli že potrebuje. A urobili sme to individuálnejším spôsobom. To, že sa ku každému žiakovi pristupuje individuálne, tak to je aj vďaka tej našej spolupráci. Vždy sme všetko prediskutovali a ušili to na mieru tomu dieťaťu, ktoré to potrebuje.

RTP sa zapájala aj do preventívnych aktivít, ktoré realizoval školský podporný tím.

Áno, zapájala sa. Keď sme robili rôzne aktivity a bol tam potrebný jeden účastník navyše, Tak ona tam bola ako rovnocenný účastník. Ale na iných aktivitách tam bola ako podpora deťom, keď nerozumeli, tak im preložila. Častokrát sme si po tých skupinách aj hodnotili, že ako sa tým deťom darilo. Alebo napríklad, ako sa mali, prečo sa možno nechceli zapájať a podobne. Bola veľmi prístupná v tomto.

Tak u mňa bola RTP aj s ostatnými psychologickými zamestnancami, riešili tam triedny kolektív, lebo tam sa im nedarí, lebo tam sú 2 Azerbajdžanci, sú tam aj Ukrajinci v tej triede a vytvárajú si tam takú vlastnú komunitu v rámci triedy, čiže sú tam také menšie kliky. A vlastne kreslili na tých hodinách, že dokresľovali nejaké obrazy, že kreslili niekoho tvár, potom si vymieňali tie papiere. Videl som, že tam RTP prechádza medzi tými skupinami, hlavne na tých Ukrajincov dáva pozor, aby vedeli, že čo majú robiť, aby všetkému pochopili.

RTP dokázala škole pomôcť aj počas krízovej situácie, ktorá nastala po úmrtí žiaka z Ukrajiny. Cenné boli jej znalosti o kultúrnych zvykoch na Ukrajine.

Čo ešte RTP1 spravila veľký kus práce, tak pri tragédii, ktorá tu bola na škole, toho ukrajinského chlapčeka, čo zrazila električka. Tam naozaj robila veľkú prácu, takú tú pastoračnú. Bola celkovo prínosom pre školu, lebo my sme nevedeli, ako to funguje na Ukrajine, v rámci týchto smútočných obradov, takže priniesla tieto kultúrne veci, že toto je vhodné a toto nevhodné. To keby sme ju nemali, tak urobíme veľké faux pas.

Podpora pri príprave na vyučovanie

Vyskytli sa aj situácie, kedy RTP pomáhali učiteľkám a učiteľom s prípravou na vyučovanie, napríklad ich inštruovali, ako upravovať písomky.

Napríklad aj ukázali cestu učiteľom, ako upravovať písomky, tým učiteľom, ktorí o to mali záujem. To, že videli, ako sa to robí. Myslím si, že to pomohlo veľmi tým deťom a aj všetkým ďalším, ktorí prídu do budúcnosti.

Dopad LSJ na prácu školského personálu

Odbremenenie personálu školy

Pôsobenie LSJ viedlo k tomu, že časť personálu školy mala menej práce. Pred príchodom LSJ jazykové kurzy alebo inú podporu (napríklad pomoc s prípravou projektu) realizovali vyučujúci alebo členovia školského podporného tímu. Vďaka práci LSJ už túto činnosť vykonávať nemuseli.

Doučovanie jazyka. Alebo sme pomáhali, aj keď bolo treba napríklad pomôcť tomu dieťaťu s projektom. Ďalej a toto ja mám navnímané, že toto nám odľahčilo.

No ja som veľmi vďačná za ňu. Lebo aspoň som nemusel ja učiť tých cudzincov.

Vďaka pôsobeniu LSJ sa zároveň personál školy mohol venovať slovenským deťom, ktoré mali špecifické potreby.

U mňa, keď si zobrala 5 detí, tak mala som viac priestoru sa venovať tým deťom, ktoré to potrebujú, Ostali mi len Slováci, o u ktorých som vedela, že majú problémy s čítaním, písaním, tak som mohla zamerať moju pozornosť na nich. V tomto ponímaní to pre mňa bolo fajn.

Ona, keď ja som robila s Vietnamcom asi ho zobrala, tak som mohla pomôcť dieťaťu s poruchami učenia. Tam som mohla byť nápomocná.

Áno, tým pádom to bolo nápomocné aj pre ostatné deti. Bol tam priestor venovať sa aj niekomu inému, nie stále iba cudzojazyčným.

Scitlivovanie učiteliek a učiteľov

Podľa jedného z vyjadrení vďaka pôsobeniu LSJ začali učitelia a učiteľky chápať, že deťom z Ukrajiny treba prispôbovať komunikáciu. Vyučujúci sa tak stali citlivejšími na potreby detí.

A vôbec to, že učitelia už možno začínajú chápať, ako je to dôležité tie slová používať čo možno najjednoduchšie a nie až tak veľmi odborne. Lebo veľa Ukrajincov zlyháva v takých predmetoch, ako je geografia, biológia, fyzika, dejepis. Tam sú špecifické slovenské názvy, ktorých je kvantum, to sa naučiť.

Dodanie odvahy hájiť záujem detí

Vyskytla sa aj skúsenosť, že LSJ dodala aktérke alebo aktérovi odvahu hájiť záujem detí. LSJ v tomto prípade slúžila ako inšpiratívny vzor alebo model bojovníčky, ktorá stála na strane detí.

A zase LSJ, čo mala vplyv na mňa, to je jej osobnosť, že ona je taký bojovník za tie deti. Že naozaj sa bila ako levica v rámci porád s učiteľmi. V rámci hodnotenia, ale aj v iných veciach, držala im tú stranu, čím aj mňa ovplyvnila, dodala mi odvahu.

Výmena informácií o žiakoch a žiačkach

Viacerí účastníci a účastníčky uviedli, že mali s LSJ dobrú spoluprácu. Táto spolupráca mala rôzne podoby. V mnohých prípadoch si personál školy s LSJ vymieňal informácie o jednotlivých deťoch. Tieto informácie slúžili k tomu, aby personál školy dokázal deťom poskytnúť lepšiu podporu.

Tiež veľká časť bola aj tá konzultácia k jednotlivým deťom. Ako sa javia na tých hodinách slovenčiny v porovnaní s tým, ako sa javia na tých iných hodinách.

Ja som ich vnímala ako pracovníčky z terénu, ktoré aktívne prinášali informácie, ku ktorým by sme sa my inak nedostali. Na tom prvom stupni to ide ľahšie, pretože tam sa dá spolupracovať aj s učiteľmi, teda pri tých, ktorí boli otvorení, lebo tam je väčšinou 1 učiteľ na celú triedu. A na tom druhom stupni oni už tie informácie dostávali k jednotlivým učiteľom. A keď bolo treba niečo riešiť, tak vždy oni prišli prví. Bola to aktívna funkcia z ich strany, čo sa týka podpory tých ukrajinských detí.

Zvykne nás poprosiť, že nejakému žiakovi niečo nejde, alebo že si nerozumie s nejakým učiteľom, alebo že učiteľ od neho niečo vyžaduje, čo je nad jeho možnosti. Alebo že bola nejako zle postavená písomka pre toho žiaka, že nech to preveríme a my to potom zvykneme komunikovať na porade.

Niekedy ju vyhľadávam, že cez prestávky sa jej pýtam, ako sa jej darí, ako pokračujú deti, v čom sa posúvajú a v čom stagnujú. Aj ja ako jazykár, mňa to zaujíma. Ja od nej vyzvedám.

Áno, ja niektoré tie deti mám na starosti, a podľa informácií od nej prispôbujem svoju prácu.

Potom sme si ešte dávali spätnú väzbu. Alebo teda nie vždy, 3 z 5 príležitostí. Skutočne som sa aj zaujímala, ako sa tam tým deťom darí, čo s nimi robí, ako to vyzerá. A dávala mi aj spätnú väzbu, kto sa zlepšuje, komu to pomáha, kto je tam aktívny, alebo kto tam iba sedí a nezapája sa.

Na vymieňanie informácií o deťoch v niektorých prípadoch slúžili aj porady, na ktorých sa LSJ niekedy zúčastňovali.

No ja tam vidím pozitívne to, že napríklad LSJ sa zaujíma o tie deti a aj príde na tú poradu, nie síce vždy, ale aj povie, že ktorým deťom je lepšie a vhodnejšie dať napríklad slovné hodnotenie, než známkovať. Je to potvrdené aj tou diagnostikou, že to dieťa ešte nemá takú úroveň, aby bolo priamo známkované. Jednoducho, hovorí priamo pred tými učiteľmi, pretože zjavne je potrebné, aby sa to stále prinášalo, hovorilo o tom, keďže niektorí to majú problém stále prijať.

LSJ poskytovali personálu školy aj hodnotenie a spätnú väzbu o jazykových zručnostiach jednotlivých detí.

Dostali sme papiere, kde bola asi ich úroveň ktorú, dosiahli, ja som to ešte nečítala

Ona super. Mne sa s ňou veľmi dobre spolupracovalo, aj nám zanechala nejakú spätnú väzbu na konci. Keďže ja som mala teraz deviatkov, tak mi dala správu, ako sa im darilo.

V prípade, keď LSJ u detí identifikovali určité ťažkosti, obracali sa na školský podporný tím. Vďaka tomu mohol školský podporný tím poskytnúť potrebnú intervenciu.

Moja spolupráca bola napríklad v tom, že keď baby vedeli, že sa tam niečo deje, tak prišli za mnou. Napríklad, že tie deti sú v nejakom zlom psychologickom rozporení, že sa potrebujú nejako upokojiť. Takže ma o tom keď tak informovali, alebo ku mne poslali to dieťa, že ma potrebuje.

Zosúladienie obsahu jazykového kurzu s obsahom vyučovacích predmetov

Vo viacerých prípadoch sa LSJ dokázali s učiteľkami a učiteľmi dohodnúť na zosúladiení obsahu jazykového kurzu s obsahom jednotlivých vyučovacích predmetov. Vďaka tomu si žiaci a žiačky mohli osvojiť potrebné učivo, ktoré by inak pre absenciu na vyučovaní vymeškali.

A my sme s LSJ mali dobrú komunikáciu v tom, že ona sa ma vždy spýtala, že čo by som chcela, aby ona s tými deťmi preberala a čomu chcem, aby sa ona venovala. S tým, že ja som jej povedala, áno, áno, toto urobte, keď môžete a zvyšok už nechávam na vás. Ale aby tie deti nejakým spôsobom nezameškávali to učivo, ktoré je potrebné.

Veľmi mi pomáhala konkrétne pri slovenskom jazyku v tom, že keď deti mali sloh, mali si vytvoriť na hodine koncept nejakej slohovej práce, tak ona s nimi skutočne pracoval na tom koncepte a dostatočne dobre, až veľmi dobre, a tým pádom aj tá známka bola lepšia. A rovnako, ako aj P(3) povedala, vždy na tú tému, ktorej sme sa venovali na hodine. Keď sme sa venovali číslovkám, tak aj ona sa venovala číslovkám. Snažila sa byť v súlade s tým vyučovacím plánom.

Áno, bola som s ňou v dosť intenzívnom kontakte, aj čo sa týka slovenského jazyka, aj techniky. Spolupracovali sme ohľadom tých tematických celkov. Spočiatku ani nie, ale potom sa to rozbehlo a pýtala sa ma, čo s nimi preberám, čomu sa má ona venovať. Napríklad písali tam sloh, tak som jej dala nejaké to zadanie. Rovnako aj pri technike, keď sme mali písať písomku z nejakého tematického celku, tak aj tie pojmy som jej povedala, aby vysvetlila deťom.

A ku koncu roka, s tými prváčikmi, som ju vlastne poprosila, aby nerobila už tu je jazykovú podporu, ale aby robila to, čo robia na tých hodinách. Lebo tie deti naozaj strárajú, to čítanie, písanie, že s nimi doma naozaj nikto nerobí. A tie deti, keď neboli na písaní toho písmenka, tak sa ho napísať už potom celý rok nenaučia. Takže od mája som ju poprosila, že keď si berie tie deti, tak aby zachovala ten obsah, čo sa aj ostatní učili na hodine. Pretože pri tých prváčikoch sa to nedalo inak.

23

Okrem koordinácie obsahu LSJ v niektorých prípadoch koordinovali aj účasť detí na jazykovom kurze. Po dohode s vyučujúcimi nebrali deti z dôležitých predmetov alebo počas písomiek.

Dobre fungujúca spolupráca s LSJ bola v tom, že ja som ako slovenčinár alebo učiteľ techniky, vždy sme sa vedeli dohodnúť, že z tých zásadných predmetov mi deti nebrala z hodín. A keď napríklad deti mali písať písomku, tak po vzájomnej dohode, buď si napísali nejakú písomku, a potom odišli, alebo keď som mala dvojhodinovku, tak jednu hodinu mi ich nechala a druhú mi ich vzala, takže tam to fungovalo bezproblémovo. Rovnako to bolo aj pri technike.

Spolupráca pri komunikácii s rodičmi detí

LSJ s personálom školy spolupracovali aj na komunikácii s rodičmi. Napríklad informovali rodičov o realizácii jazykového kurzu.

A zabezpečovali sme aj interakciu medzi rodičmi, deťmi a nami. Ten tok išiel, keby tu neboli, ten tok by pravdepodobne neexistoval, alebo by bol veľmi ohraničený na nejaké formálne, základné veci.

Potom veľa komunikačné veci, aj smerom napríklad k rodičom. V začiatkoch, keď sme to nastavovali, tak aj tie úvodné informácie, že bude sa tu robiť nejaký jazykový kurz.

Boli dve formálne stretnutia, ktoré sa organizovali na začiatku, tam sa vysvetľovalo vietnamskej komunite, prečo deti musia odchádzať z vyučovania. Potom sa rozprávalo o prijímačkách na školy.

Spoločné vyučovacie hodiny a zdieľanie materiálov

LSJ realizovali aj spoločné vyučovacie hodiny s členkou školského podporného tímu.

Zo začiatku sme sa snažili mať aj nejaké spoločné hodiny. Prišlo od nich, že nie sú zvyknuté pracovať s takými malými deťmi, takže sa prišli poradiť, že ktoré aktivity sú vhodné, čím ich zaujať. Obidve hovorili, že sa komfortnejšie cítia so staršími dečkami. V tom bola na začiatku spolupráca, že som tam trávila čas s nimi súbežne. S jednou lektorkou sme mali aj jedného chlapca v spoločnej starostlivosti.

V niektorých prípadoch dochádzalo aj k zdieľaniu materiálov medzi LSJ a školským podporným tímom.

S jednou lektorkou sme mali aj jedného chlapca v spoločnej starostlivosti. A zdieľali sme si aj materiály, lebo jedna z nich, tým, že je aj metodička, tak vypracovala naozaj kvalitné materiály. Vedeli sme sa nimi inšpirovať alebo ich použiť aj v inej našej práci.

Poradenstvo pri hodnotení detí

LSJ poskytovali aj poradenstvo v oblasti hodnotenia jednotlivých detí.

Tiež komunikácia smerom ku kolegom, k učiteľom. Keď sme riešili napríklad to, že akým spôsobom ich hodnotiť. Plus to boli tiež veci na intenzívnu spoluprácu.

Slabé stránky RTP

Nízka frekvencia aktivít RTP

Ako slabú stránku pôsobenia RTP hodnotili pracovníci a pracovníčky škôl nízku frekvenciu stretávania sa so žiactvom a celkového pobytu v škole, keďže RTP boli v škole prítomné len obmedzený čas.

A také slabé stránky je jedine to, že tu ona bola málo. Že toho času by deti potrebovali viac, lebo tým, že tu bola v podstate iba dvakrát do týždňa pre tú základnú školu, tak nedokázala sa za ten jeden týždeň skontaktovať s tými všetkými deťmi, čo to potrebovali.

Ale to sa naozaj veľmi ťažko dá obsiahnuť, keď tu mohla byť iba jeden až dvakrát do týždňa. Keby tu mohla byť častejšie, tak to určite beriem.

Dočasné pôsobenie RTP

Niektorí účastníci a účastníčky upozorňovali aj na konečnosť projektu a teda aj ukončenie práce so žiactvom v ťažkej situácii.

A naozaj, negatívne je, že tu nemôže pracovať ďalej a na plný úväzok, to tu bude chýbať. To sa vráti naspäť znova do toho, že budú izolovane znova sedieť pasívne v triedach.

Absencia detí na vyučovaní

Aktéri a aktérky ako problematické hodnotili aj vymeškávanie detí na vyučovaní z dôvodu účasti na stretnutiach s RTP. Obzvlášť citlivo to vnímali v prípade vymeškávania z kľúčových predmetov (matematika, slovenský jazyk a literatúra) alebo počas dôležitých činností alebo udalostí (písomka, uzatváranie známok). Aktéri a aktérky mali dojem, že absencia detí na vyučovaní im môže škodiť aj napriek tomu, že preberanej látke nerozumeli.

Jedine, čo mám názor, ten, že mi vadilo, keď si došla na začiatku hodiny pre deti na dôležitej hodine, ako je matematika. A ona ich z toho sťahovala a to mi vadilo, veľmi. A tebe zo slovenčiny, z tých dôležitých predmetov.

Aj to je možno také, že keby si tie deti radšej brala počas takých tých voľnejších hodín, že výtvarná výchova, hudobná. Lebo veľakrát si ich zobrala napríklad na matematike, alebo na gramatike, kde som videla, že sa akurát bralo niečo dôležité a zrovna tam práve vtedy ona prišla a zobrala si ich na 20 minút oni o to boli ukrátení.

Ale zase niekedy som prišla, že ideme písať písomku a už tam deti neboli. A hlavne, že píšeme dôležitú písomku a teraz tu nie sú, tak to musím potom posúvať.

Mne chodili na slovenčinu, keď som potrebovala uzatvárať známky.

Vyskytli sa aj situácie, keď učiteľky a učители neuvolňovali deti zo svojho vyučovania. Odôvodňovali to dôležitosťou učiva na vyučovacej hodine, z ktorej mali deti odísť.

Keď ja som na hodinách a majú takú ťažkú tému, tak učiteľka nedovolí žiakom odísť. Ona nedovolí.

Možno, že u vás, ale u nás sa veľakrát stalo, že nemenovaná učiteľka povedala, že teraz, keď preberáme novú látku, tak ich nepustila.

Ja som mala jeden jediný kontakt, keď som jej zamietla tie deti, aby si ich zobrala. Keď prišla počas hodiny matematiky, hovorím, že už veľa vymeškávajú práve z matematiky, tak som jej povedala, že nie, nejdú nikam. Síce ona mi povedala, že ale musia. Ja nemám proti tomu nič, ale zoberte si ich cez inú hodinu. Toto bol jediný kontakt, čo som s ňou mala. Raz sa to stalo, že som ju vtedy odmietla.

Aktéri a aktérky upozorňovali na to, že deti využívali stretnutia s RTP na to, aby mohli uniknúť z vyučovania, teda aby sa mohli "uliat".

U tých maličkých tam niekedy bolo to, že chceli ísť von z triedy, aby nemuseli byť na tých hodinách, ktoré boli náročné. Čiže ten únik tam bol.

Mne hovorili na hodine žiaci, že pán učiteľ, oni sa tam iba chodia ulievať, hrať na mobiloch, akože oni tam chodili radi, tie deti, čiže taká ulievareň mi to skôr prišla

všimla som si minulý rok, keď terajší deviataci boli ôsmaci, tak viem, že tam prišiel jeden Ukrajinec, ten bol tak strašne snaživý, tak makal na hodine, v momente, ako tam za mesiac či koľko prišli ďalší, tak oni ho akoby stiahli so sebou, zrazu začal chodiť na tieto sedenia, to boli aj tí, čo ich kolegyňa načapala. Tak som pochopila, že využil to, že sa môže ulievať.

Zhoršenie aktivity v dôsledku zlého vplyvu kamarátov

Objavila sa aj skúsenosť, že stretnutia s RTP viedli k zhoršeniu aktivity žiaka. Išlo o dôsledok negatívneho vplyvu kamarátov, s ktorými sa žiak zoznámil na stretnutiach s RTP.

Všimla som si minulý rok, keď terajší deviataci boli ôsmaci, tak viem, že tam prišiel jeden Ukrajinec, ten bol tak strašne snaživý, tak makal na hodine, v momente, ako tam za mesiac či koľko prišli ďalší, tak oni ho akoby stiahli so sebou, zrazu začal chodiť na tieto sedenia, to boli aj tí, čo ich kolegyňa načapala. Tak som pochopila, že využil to, že sa môže ulievať. Ale inak on bol aktívny, predtým vkuse na hodine aktívny. A potom ako sa títo objavili, tak oni ho stiahli a pokazil sa.

26

Nízka informovanosť o práci RTP a nedostatočná komunikácia s RTP

Personál školy sa sťažoval aj na to, že nemal dostatočné informácie od RTP. Zamestnancom a zamestnankyniam školy chýbali informácie o tom, či sa deti zúčastňujú na stretnutiach, aké majú ťažkosti, či sa ich stav mení a ako by mali s deťmi pracovať.

A jediné negatívum, čo vidím, je, že mám stále dve deti v triede, ktoré sú pasívne na vyučovaní. A nemám ani informácie, či boli s ňou, či neboli s ňou. Možno by som ako triedny učiteľ mala mať túto informáciu, ja tiež nemôžem chodiť za každým, že čo sa deje.

Ja som s ňou nemal žiadny nejaký kontakt a chýbala mi dosť spätná väzba, napríklad čo tam robí, či sa nejako zlepšujú a podobne.

V podstate my sme od nej mali vedieť to, že keďže ona bola na tú psychohygienu, tak ona nám mala povedať, že pozor na toto dieťa, lebo toto dieťa má taký a taký problém, tak s tým trochu akože opatrnejšie, ale toto sme nedostali, teda aspoň ja nie. Nevieť ako iní triedni, ale vlastne ani ja ako triedna.

Personálu školy chýbali pravidlá komunikácie s RTP.

Ja by som tiež možno zhodnotila to, že jednak ako triedna učiteľka som nevedela, či ja mám byť tá, ktorá ide na konzultácie, alebo či ona bude konzultovať so mnou, ak by bol nejaký problém. Čiže ja som nemala žiadnu spätnú väzbu na žiakov v tej triede.

Zároveň chýbal kontakt na RTP a zamestnanci a zamestnankyne nemali informácie, v ktorej miestnosti sa RTP nachádzajú a či a kedy majú konzultačné hodiny pre personál školy.

Nemali sme na ňu kontakt, to by možno bolo fajn mať na ňu kontakt. A kontakt aj na RTP.

A tiež ja som väčšinu roka ani nevedela, kde ona sedí, v akom kabinete, alebo či a kedy má nejaké konzultačné hodiny. Čiže to bolo také tajomné.

Absencia rozvrhu práce RTP

Účastníci a účastníčky ako problém vnímali aj to, že nemali informácie o tom, kedy sa stretnutia s RTP realizujú a teda kedy budú deti chýbať. Stretnutia sa organizovali nepredvídateľne.

Ja som s ňou nemal žiadny nejaký kontakt a chýbala mi dosť spätná väzba, napríklad čo tam robí, či sa nejako zlepšujú a podobne. Alebo nejaký stály rozvrh, že napríklad som tu utorky a štvrtky a budem si ich brávať cez túto a túto hodinu. Lebo ona jednoducho prišla tesne predtým do triedy, zobrala si ich a odišla. A ak som tam ja nebol hneď prvú minútu, dve, tak už tam neboli.

Chýbajúci rozvrh práce RTP negatívne zasahoval aj do práce niektorých zamestnancov a zamestnankýň a to v prípade, ak zdieľali spoločnú miestnosť. Pre chýbajúci rozvrh práce RTP si nemohli plánovať svoju odbornú činnosť.

Mne ešte napadlo, že taký problém bol nastaviť si rozvrh s RTP. To bol neskutočný problém, lebo tým že nás tu je veľa a nemáme dostatok priestorov, nevedela som dopredu, že či bude mať tento deň sedenie, s kým ho bude mať a kde ho bude mať. Čiže tým pádom som si ani ja nevedela plánovať nejaké tie svoje veci. Aj keď tam bola tá snaha, dopracovať sa k tomu, že tento deň, či tu niekto bude alebo nie. Ale nebolo to možné z dlhodobého hľadiska nejako nastaviť. Nebol tam nejaký pevný rozvrh.

Absencia vlastnej miestnosti pre RTP

Ako negatívum bolo vnímané aj to, že RTP nemali vlastnú miestnosť. Preto využívali napríklad miestnosť, ktorá patrila členom a členkám školského podporného tímu, čo týchto zamestnancov a zamestnankyne obmedzovalo v ich činnosti.

A tým, že sme tam traja v tej miestnosti, v utorok a vo štvrtok, tak ja som to ako keby vzdala a už som si nič v tieto dni neplánovala. Lebo som vedela, že niektoré hodiny budem doslova tráviť na chodbe, na gauči.

Ale to aj my tak máme. Tým, že tých detí na podpore bolo veľa, tak máme nejaký rozvrh, ale takmer nikdy sa ten deň nedarí naplánovať presne. A ona keď mala celú školu a ešte nemá ani vlastnú miestnosť a je tu iba 2 dni do týždňa a všetko musí prispôbovať tomu, čo tie deti potrebujú, tak je to zložité.

Obmedzený alebo žiaden prínos RTP

Objavili sa aj názory, že RTP mala prínos len pre niektoré vekové skupiny žiakov a žiačok – pozitívny vplyv sa prejavoval v prípade mladších detí, avšak v prípade starších už nie.

Ja si myslím, že pri tých mladších ročníkoch to má význam, ale čím ideme ďalej, napríklad ten 8., 9. ročník, tam už to nemá až taký význam. Že tí deviataci sa tam fakt chodia iba ulievať. Ale u tých mladších, však tam som bol aj svedkom, že tam pracovali a išli a vidím v tom prínos, ale u deviatakov skoro žiadny.

Súčasne niektoré aktérky alebo aktéri vyjadrili názor, že RTP mala prínos na začiatku krízovej situácie – v čase príchodu najvyššieho počtu detí z Ukrajiny, avšak neskôr už nie.

Ja som najviac vnímala RTP prácu práve v tom období, keď začali k nám chodiť Ukrajinci. Ona v tom období bola naozaj veľmi aktívna, chodila sem často a viem, že oni mali často aj také ťažké psychické stavy a ona sa im teda veľmi venovala. Vtedy začali aj vznikať tieto komunity, takže tam som to vnímala, že je to potrebné, pretože oni tu boli v novej krajine, nerozumeli ničomu, čo sa tu hovorilo. A vlastne ona aj nám dávala informácie, čiže vtedy, neviem ako ostatní, ale ja som vtedy cítila jej pomoc, aj na rodičovských združeniach bola, kde bolo spoločné združenie rodičov ukrajinských detí, tak bez nej by sme neodkomunikovali nič. Čiže vtedy bola veľmi potrebná a teraz už tým, že sú tu aj viac menej udomácnení, tak už málokedy príde nové dieťa, takže už teraz som to tak nevnímala. Nemala som spätnú väzbu, ale ten minulý rok, myslím si, že bez nej by sme nezvládli.

Objavilo sa aj tvrdenie, že RTP nemali žiadny prínos.

Ale keď sa pýtate na prínos, tak ja nevnímam žiadny.

Slabé stránky LSJ

Absencia detí na vyučovaní

Aj v prípade LSJ hodnotili účastníci a účastníčky ako problematické vymeškávanie hodín a výučby na úkor kurzov slovenčiny ako cudzieho jazyka. Kriticky bolo vnímané najmä vymeškávanie z kľúčových predmetov.

Čo vidím ako negatívum, je aj za mňa ten rozvrh, bolo vidieť, že veľa žiakov vynechalo veľa hodín, ktoré boli pre nich potrebné.

Ale v čom teda vidím problém triednych pánov učiteľov, že im nevyhovuje, že tie detičky si berú z tých hlavných predmetov. Všetko sa pre to robilo, aby sa to nastavilo tak, že aby z tých výchov si ich brali. Iba to, že ona má veľa tých skupín a si ich rozdelila, tak v tomto vidím, že na tomto by sa mohlo popracovať, lebo pani učiteľka, ktorá učí slovenský jazyk, by ich chcela mať na tom slovenskom jazyku. A keď sa už na druhom stupni vysvetľuje nová látka, tak jej to veľmi chýba. Že oni sa zdokonaľujú v tej jazykovej bariére, ale musia mať šajnu, čo sú to slovesá. Takže na tomto by bolo treba nejako popracovať, že aby z tých hlavných predmetov tie detičky neodchádzali.

Vymeškávanie z dôležitých predmetov údajne negatívne vnímali aj niektoré žiačky a žiaci.

Či je to rozvrh, aj v jednej triede sa mi teraz sťažovali, že nechcú ísť na slovenčinu, lebo potrebujú matematiku.

Ale potom mnohokrát sú tam aj tie problémy, že nechcú ísť na tú slovenčinu s babami, kvôli tomu, že vedia, že musia z matematiky niečo vedieť, ujde im to, potom budú mať písomku, nebudú to vedieť, budú si to musieť nanovo doma robiť samy, to je robota navyše pre nich.

Učiteľky a učitelia mali negatívny postoj voči vymeškávaniu ich hodín aj napriek tomu, že keď deti s cudzineckým pôvodom boli prítomné na ich hodinách, nič nerozumeli.

Čo je negatívne, že vynechávajú niektoré z hodín. Ani to ale nie je až také negatívum, len niektorí učitelia to ťažšie znášajú, že žiak neprejde všetko to, čo by mal prejsť. Aj keď im vysvetľujeme, že oni to aj tak neprejdú, aj keď sú na hodine. Musíme vysvetľovať, že je lepšie, keď niekde s niekým a pracuje, ako keď sedí, síce ho máte na hodine, ale nerobí nič, lebo nevie robiť.

Absencia na vyučovaní mala v niektorých prípadoch negatívny dopad na znalosti žiakov a žiačok. Vymeškávanie spôsobovalo, že deti si neosvojili niektoré dôležité vedomosti a zručnosti.

A u tých maličkých, u prváčikov, sa nám ukázala jedna veľmi špecifická vec, že tam keď deti chýbali pri tom vyvodzovaní písmeniek, pri úplných základoch, tak je to niečo, čo im naozaj chýbalo. Pokiaľ sme nevedeli zabezpečiť, aby mali tú podporu, aby to dobehli niekde inde, tak sa to v priebehu roka ukázalo, že to je problém.

Personál školy upozornil aj na to, že absentovali najmä žiaci s horšími výsledkami.

Ale musím ešte povedať, že u mňa, čo som tak postrehla, bolo zaujímavé to, že tí šikovní Ukrajinci, tí mi nikdy neodchádzali z hodiny. Tí tam furt sedeli, aj keď vedeli zle po slovensky. Ale proste na tej hodine sedel a chcel tam byť. Ale nešikovní, tí radi odchádzali preč. Ale práve oni tam potrebovali sedieť, lebo toho šikovného som tam nepotrebovala, ten bol výborný.

V niektorých prípadoch absencia detí na vyučovaní zhoršovala vzťahy a spôsobovala konflikty medzi LSJ a vyučujúcimi.

Niekedy to haprovalo v rámci osobnostných rovín, komunikačných, čo nie je ľahké, si brať deti, s tým, že ten učiteľ ich tam potrebuje a chce. To je ich práca, musia, takže tam tie vzťahy neboli moc príjemné.

Zároveň viacerí aktéri a aktérky sa domnievali, že deti sa chodia na hodiny s LSJ ulievať.

A ja taktiež hovorím, že je to individuálne, záleží to tiež od detí, tí, ktorí lepšie vedia, tak tí sa tešili, lebo tí už mali pocit, že a však ja sa radšej ulejem z tejto slovenčiny a idem tam. Že on už to bral tak, že ja už som na takej úrovni, že nemusím sa tam učiť. Samozrejme, 5. ročník, puberta, takže keď zbadali LSJ, tak hneď boli ja idem, ja idem. A som im hovorila, že ale ty nie si v tejto skupine a hneď bolo, ale ja chcem ísť, ja chcem ísť.

Tie deti, ktoré na tých tradičných hodinách slovenského jazyka boli slabšie, tak práve to, že ich vzali na to doučovanie slovenčiny pre cudzincov, tam sa tešili, že tam sa aspoň ulejú z toho tradičného vyučovania. Či sa uliali, to ja už neviem povedať. Ale z týchto našich hodín, áno, niektorí sa tešili, že odchádzajú.

Zosúladenie s rozvrhom

Veľkou výzvou bolo, ako zaradiť kurz slovenčiny do rozvrhu, aby to nemalo negatívny vplyv na vymeškávanie detí. Značný problém spôsobovalo to, že kurz navštevovali deti z rôznych tried a ročníkov.

Čo sa týka nevýhod, pasujeme sa stále s tým, že ako to zaradiť do rozvrhu. Nie je to jednoduché, lebo to súvisí aj s tým, ako sa zostavujú tie skupiny a ako sú rozvrhy jednotlivých tried.

30

Nízka frekvencia aktivít LSJ

Ako slabú stránku pôsobenia LSJ hodnotili pracovníci a pracovníčky škôl aj nízku frekvenciu stretávania sa so žiactvom a to, že išlo o externú zamestnankyňu.

A to je obrovské negatívum, že to je externý zamestnanec a iba raz za týždeň. To sa nedá pokryť, aby ony dostali tú podporu, ktorú potrebujú.

Pôsobenie LSJ mimo hlavnej budovy školy

V prípade jednej školy sa ako negatívum objavilo aj to, že LSJ pôsobila mimo hlavnej budovy školy – v kontajnerovej prístavbe. To malo negatívny vplyv na komunikáciu s personálom školy a začlenenie LSJ do kolektívu školy.

Účastníčka: A čo vnímam ako negatívne, ani neviem. Možno to, že LSJ musela byť vonku. To sú skôr tie priestorové veci.

Moderátor: Čo znamená vonku?

Účastníčka: Máme takú kontajnerovú triedu. Ak bude pokračovať a bude súčasťou priestorov školy, to by bolo lepšie. Vtedy budeme aj môcť viac komunikovať, aj ona sa bude cítiť viac súčasťou.

Ale ako vravím, nie je na to čas. Ani my sami učiteľia na to nemáme čas medzi sebou. A tým, že ona ani neučila v tejto miestnosti, ale učila vonku, tak aj to bol trošku taký problém, že sme si nemohli vymieňať tie informácie, pretože ona stále lietala hore dole, plus aj tie decká sa museli prezúvať, všetky tieto veci okolo toho. Ono by bolo veľmi pekné v teoretickej rovine povedať, že ako si vieme všetky tie informácie predávať, ale realita je vždy úplne iná.

Ďalším negatívom vyčlenenia LSJ do samostatných priestorov bolo to, že tieto priestory nemohol používať školský podporný tím.

Z hľadiska našej práce nám to neskomplikovalo vôbec nič, jedine to miesto že nám zobrala. Lebo nám zabrala kontajner, ktorý bol pôvodne určený pre naše skupinové aktivity, ale teraz sme ho posunuli a dobrú vec.

Nesúlاد kurzu slovenčiny s obsahom SJL

Personál školy upozornil aj na to, že obsah kurzu slovenčiny nebol zosúladený s obsahom predmetu slovenský jazyk a literatúra. Dôsledkom bolo, že žiactvu chýbali niektoré poznatky zo slovenského jazyka a literatúry.

Ja som nemala možnosť vidieť LSJ priamo pri práci, takže len z toho počutia, čo tým starším, konkrétne ôsmakom chýbalo, vyučovanie presne tých vecí, ktoré preberáme na hodine, napríklad syntax alebo súvetia. Už tie komplikovanejšie veci slovenského jazyka, to vtedy vedeli aj tí žiaci tak negatívnejšie hodnotiť, že načo tam chodíme, toto sa tam neučíme a učíme sa tam iba rozprávať. Ale iba rozprávať, čo zase nie je iba. Ale oni potrebujú možno ešte takú inú, špecifickejšiu podporu.

Ale takisto, ako hovorí P(1), že už napríklad keď preberali vzory podstatných mien, tak LSJ toto s nimi nerobí ďalšie a zase to závisí od vyučujúcej pani učiteľky. Je veľký problém potom v tom, že keď sa oni vrátia, tak im to treba znovu vysvetliť. Lebo závisí od pani učiteľky, či to toleruje.

31

Chýbajúce učebné materiály

Ako nedostatočná sa javila aj podpora LSJ zo strany ministerstva školstva, ktoré pre LSJ neposkytovalo metodické materiály alebo usmernenia.

Ona to tiež robí, že nemá nejakú podporu vyššiu z ministerstva, alebo že by nejaké materiály boli na to, že to musí vytvárať sama všetko.

Nedostatočná spolupráca a komunikácia s LSJ

Personál školy upozorňoval na to, že medzi LSJ a vyučujúcimi bola slabá spolupráca. Problém vnímali najmä zo strany učiteliek a učiteľov, ktorí nevedeli alebo nechceli s LSJ spolupracovať. Podľa vyjadrení chýbajúca spolupráca mohla mať negatívny vplyv na vzdelávacie výsledky detí.

A podľa mňa aj ten potenciál, ktorí nám prinášali, nie je využitý, ani nami, ani pedagogickým personálom, si myslím. Nakoľko učiteľia neboli pripravení na to, že by im niekto zasahoval do toho, čo by mali robiť. Takže spolupráca tam niekedy veľmi viazla. Mohli by sme z toho dostať viac, keby sme boli viac nastavení na tú spoluprácu.

Ale vnímam u tých pracovníčok aj takú bezmocnosť v spolupráci s učiteľmi. To dosť často človeka vyčerpáva, nie len tieto pracovníčky.

A tí učiteľia s ňou veľmi ťažko boli v kontakte, lebo nevedeli a asi ani nechceli. Čiže ona keď aj chcela upravovať nejaké veci, tak buď jej poslali niečo že večer pred písomkou, vytlačené niečo zo zborovne, ani nie že by to chceli nejako upraviť pre tých Ukrajincov. A ona musela do rána upravovať dve, tri písomky. Ostatní sa ani nenamáhal. A tie deti tým pádom zlyhávajú v tých predmetoch.

Zvlášť negatívne bola vnímaná chýbajúca spolupráca LSJ s vyučujúcimi slovenského jazyka a literatúry. Slabá spolupráca bola daná aj tým, že chýbalo metodické nastavenie tejto spolupráce.

Ja vnímam ako negatívum, že v podstate LSJ ako metodička a externý zamestnanec, ktorý tu bol raz do týždňa a bola ochotná upravovať písomky a pomáhať, že tam neboli nastavené spolupráce s učiteľmi ako takými a hlavne so slovenčinármi. Pretože slovenčinári idú svoje, to, čo musia a učia podmet, prísudok, čo nebude ani slovenských deťom na nič, povedzme si to otvorene. To už aj z prijímačok pomaly vypadáva, radšej keby sa učili komunikovať a diskutovať, argumentovať.

A nie je tam nastavená tá spolupráca slovenčinárov a vôbec to nie je metodicky vymyslené. Ukrajinci nemajú napríklad dĺžne a mäččene a oni to ani nepočujú. Lebo aj my vyslovujeme už nie čisto po slovensky. A ako sa to oni majú naučiť na tej slovenčine? A tam učiteľ, slovenčinár, povie, keď mi niekto napíše diktát bez dĺžňov a bez mäččeňov, tak nemôže dostať jednotku, aj keď perfektne tam Ukrajinec vie po roku, po dvoch, po slovensky. Komunikovať, všetko zvláda, snaží sa. Ale, diktát napíše dobre, dvojka. Nedá mu jednotku, proste lebo jeho pohľad na tú slovenčinu je taký. Čiže vôbec nie sú metodiky na to, aby sa rešpektovalo napríklad, LSJ že tu pracuje, že by tí učiteľia rešpektovali to, čo ona povie, že je odborník.

Na slabú spoluprácu s LSJ vplývalo aj to, že LSJ pôsobila v kontajnerovej prístavbe školy.

Ja súhlasím, ja tiež to tak vnímam, že ona viac času trávi v tom kontajneri. A vlastne tí učiteľia ju málo vidia. Berú na vedomie, že je tu, ale ona s nimi neprichádza až tak často do kontaktu, ako napríklad so mnou, alebo s inými. Je mi to na druhej strane aj ľúto, lebo je to moja kolegyňa, rozumiem si s ňou dobre, aj keď na druhej strane, prakticky ju nevidávam. Lebo ona čas trávi iba v tej kontajnerovej triede a berie si tam tie deti.

Objavilo sa aj vyjadrenie, že učiteľky a učiteľia nemali na LSJ žiaden kontakt.

Nemali sme na ňu kontakt, to by možno bolo fajn mať na ňu kontakt.

Žiaden vplyv LSJ

Niektorí účastníci a niektoré účastníčky hovorili, že LSJ nemala žiaden vplyv na ich prácu – ani pozitívny ani negatívny.

U mňa na 2. stupni ani sa nezjednodušila, ani sa nestážila. Moju individuálnu prácu to nijako neovplyvnilo.

Odporúčania na vylepšenie RTP

Organizácia práce RTP

Personál školy odporúčal, aby sa dobre nastavila organizácia práce RTP. Účastníčky a účastníci považovali za dôležité, aby bol jasne stanovený rozvrh, kedy sa deti zúčastňujú na stretnutiach s RTP. Potrebovali dopredu vedieť, ktoré dieťa a kedy pôjde na stretnutie.

Zároveň tam bolo veľa aj špecifických vecí, takých organizačných, ktoré bolo treba riešiť. Ako bude mať napríklad RTP1 vystavaný svoj rozvrh, kedy bude vstupovať do hodín a komunikovať to aj s kolegami, s učiteľmi, akýmkoľvek spôsobom nastavovať aj iné veci, ktoré bolo potrebné.

V ideálnom svete by bolo fajn, keby to neruší žiadny chod žiadnej hodiny. Ale to sa tak úplne asi nedá spraviť. Ale bolo by to fajn, keby tie deti majú vyhradenú nejakú hodinu, nejaký čas toho dňa, kedy sa tomu budú venovať.

Preto by bolo v ideálnom svete super, že keby mali vyhradený čas pre tie deti, že kedy by robili tieto aktivity.

Zároveň sa objavovali požiadavky, aby práca RTP bola zorganizovaná tak, aby žiaci a žiačky nevymeškávali dôležité vyučovacie hodiny.

Toto presne, že berie mi ich cez tento predmet, radšej aby ich brala cez predmety, ako je technika alebo výtvarná, proste takéto predmety.

Niektorým účastníčkam a účastníkom by postačovalo aj to, keby vopred dostali správu, kedy sa stretnutie s RTP uskutoční.

Stačilo by že email napríklad, že v utorok v tú a tú hodinu, aby som sa aj ja na základe toho vedela zariadiť.

Častejšia prítomnosť, vyšší počet a stabilita RTP

Personál školy navrhoval aj častejšiu prítomnosť RTP, resp. vyššiu frekvenciu stretnutí.

Ja sa len pridávam k tomu, že keby tu mohla byť častejšie, tak to beriem hneď.

Ale to sa naozaj veľmi ťažko dá obsiahnuť, keď tu mohla byť iba jeden až dvakrát do týždňa. Keby tu mohla byť častejšie, tak to určite beriem.

Objavil sa aj návrh, aby RTP mohli pôsobiť v škole nepretržite celý týždeň. Vďaka tomu by bola k dispozícii vždy, keď nastane nejaký problém.

Aj to, aby mohla robiť svoju prácu celý týždeň.

Alebo v úplne najideálnejšom svete, keby sme boli, že by tu bola stále a tie deti vedia, že ona je tu a keď by bol nejaký problém, tak môžu ísť za ňou.

Vyskytol sa aj návrh, aby v škole pôsobilo viac RTP.

Ale v ideálnom svete by som ešte jednu takú prijala.

Ďalším návrhom bolo, aby sa obsadenie RTP nemenilo.

A nech sa nestriedajú tí ľudia, lebo aj pre tie deti to nie je jednoduché.

Lepšia komunikácia a spolupráca RTP s personálom školy

Ako ďalšie vylepšenie personál školy navrhoval zlepšenie komunikácie RTP so zamestnancami a zamestnankyňami školy. Účastníčky a účastníci napríklad odporúčali, aby sa zaviedli pravidelné spoločné stretnutia. Tieto stretnutia by slúžili na vymieňanie informácií a vzájomnú podporu.

A okrem toho ešte možno by pomohlo si aj sadnúť s tými učiteľmi, napríklad raz za mesiac a zhodnotiť si, že ako sú na tom tie deti. Aby tí učitelia vedeli, že majú myslieť na to dieťa, aj po tej psychickej stránke. Že to proste nie je len nejaký stroj, ktorý sa ide učiť matiku a fyziku. Čiže raz za mesiac, možno menej, ale bolo by to fajn.

Možno že by bolo zaujímavé si takto raz za čas s ňou aj sadnúť, že by to pre nás bolo obohacujúce. Napríklad ja som v triede, kde je 6 Ukrajincov a mne veľa ráz pomôže, keby mi niečo povedala. Že napríklad tento je taký a taký a vadí mu teraz toto a toto. Mne by to niekedy dosť pomohlo. Čiže možno že na nejakej takej pravidelnejšie báze, že by sme sa stretli.

Mne by strašne pomohlo si s ňou tak na 5 minút sadnúť ku každému. Mi to pomôže aj pri práci.

Ďalšou možnosťou, ako zlepšiť informovanosť, by bola účasť RTP na poradách.

Ale tak kontakt máme, ale skôr na tých poradách, že by mohli byť.

Možno by stačilo, keby na poradu prišla.

Objavil sa aj návrh, aby RTP poskytovala personálu školy pravidelné správy o jednotlivých deťoch.

Alebo keby nejaké správy dávala, že po nejakom období a prečítať si to o tých žiakoch. Že by tie správy boli prístupné aj pre nás.

Inou možnosťou by bolo zavedenie konzultačných hodín RTP.

Alebo keby si dala že raz za mesiac konzultácie a môžeme sa aj nahlásiť, že chceme niečo skonzultovať, keď niekto potrebuje.

Multikultúrne vzdelávanie a kurz ukrajinčiny

Ďalším návrhom bolo, že RTP by mohli poskytovať špeciálne hodiny pre ostatné slovenské deti a scitlivovať ich na kultúrne špecifiká detí s cudzineckým pôvodom. Podobne by sa to mohlo realizovať aj v prípade personálu školy. Toto odporúčanie do istej miery reflektuje, že opatrenia boli zamerané najmä na deti s cudzineckým pôvodom a nie na deti z majority a personál školy.

Čo ďalšie menej ešte tam tak chýba, že priniesť to porozumenie tej multikulturality. Tak, ako sa iné deti musia učiť po slovensky, takisto ja by som sa učila s niekým po čínsky, aby som nabrala ten vzťah. Napríklad, že by RTP spravili nejaký mini kurz ukrajinčiny. Že aby deti zistili, čo je to písať tou azbukou, aby mali nejakú empatiu opačne. Aby sa trochu cítili, že čo to znamená, keď sa musím učiť úplne nový jazyk. Takže aj takéto aktivity v rámci programu si viem predstaviť.

Vyššia pozornosť novším žiakom

Objavil sa aj návrh, aby sa aktivity RTP vo väčšej miere zameriavali na novších žiakov a žiačky. To by mohlo vyriešiť vymeškávanie detí, ktoré sú už na škole dlhšie.

Takto keď to vidím, tak možnože sa zamerať ešte viac na tých novších žiakov, ktorí vyslovene potrebujú sa po ukrajinsky rozprávať s nejakým dospelým, lebo ja si myslím, že ukrajinčinu majú doma, aj v škole medzi sebou a možno tí, čo sú už adaptovaní, tak možno sa zamerať iba na tých novších a tým pádom by si to vedela lepšie zorganizovať, aby tí žiaci nevymeškali nejaké hodiny, napríklad nejakú gramatiku, alebo nejaké počty, ktoré by ťažko doháňali a celkovo tak viac zorganizovať.

Zapojenie RTP do vyučovania

35

Niektoré účastníčky a účastníci navrhovali aj to, aby sa RTP vo väčšej miere zapájali do vyučovania. V takom prípade by fakticky plnili funkciu ukrajinsky hovoriacej pedagogickej asistentky.

Ja z pohľadu pedagogickej asistentky, ja vôbec neviem, čo tam oni spolu robia, ale nám asistentkám by podľa mňa veľmi pomohlo, ale aj učiteľom, keby že ona sa im snaží aspoň trošičku, v kocke, im v tom materinskom jazyku vysvetliť, že čo mi na tej hodine berieme. Lebo tie deti sú úplne stratené a podľa mňa to musí byť strašný stres pre nich, keď oni sa učia neohybné slovné druhy, alebo nominatív, genitív, akuzatív, alebo vzory, to sú tak ťažké veci aj pre mňa samu. Že kvázi si to musím aj ja zopakovať, ani nehovorím o slovenských deťoch a Ukrajinci už vôbec. Čiže mne by sa viac páčilo, keby je aj viac využitá v tom, že ja si s ňou napríklad viem sadnúť a jej poviem, že skús im toto napríklad vysvetliť. Aspoň dačo. Lebo to, že oni sa tam rozprávajú o počasí, to je podľa mňa škoda. Strašne by to pomohlo, aby oni potom na tých hodinách chápali. Lebo oni si potom aj poplačú, potom bežne aj dostanú zo slohu všetci päťky. Čiže keď tu už je, nech už skúsi s nimi robiť niečo také praktické.

Financie na RTP

Personál školy upozorňoval aj na to, že by bolo treba zabezpečiť financie na RTP, aby mohli ďalej pôsobiť v škole.

Hlavne aby tu boli, ale to je už o tých financiách. Škola nie že ich nechce, ale si ich nemá z čoho dovoliť.

Finančne je to smutné, ale je to naozaj smutné, že sa to nedá, aby tu toľko bola.

Priestory pre RTP

Vyskytla sa aj požiadavka, aby sa v súvislosti s pôsobením RTP našli dodatočné priestory.

To, čo je pre nás možno trochu výzva, to sú tie priestory. Bežná škola nie je tak vystavaná, aby tu bolo dostatok Miesta pre všetky možné formy podpory. S týmto sme zápasili už aj teraz, že pre všetky extra skupiny mať priestor, pre všetku individuálnu prácu a nie len jeden, lebo keďže tu sme, tak potrebujeme pracovať paralelne, aby bol naplno využitý potenciál toho veľkého tímu.

Odporúčania na vylepšenie LSJ

Organizácia práce LSJ

Aj v prípade LSJ personál školy odporúčal, aby sa dobre nastavila organizácia práce LSJ. Účastníčky a účastníci považovali za dôležité, aby bol jasne stanovený rozvrh, kedy sa deti zúčastňujú na stretnutiach s LSJ. Potrebovali dopredu vedieť, ktoré dieťa a kedy pôjde na stretnutie.

Ale skôr fakt ten rozvrh. Lebo podľa mňa pre to dieťa je dôležité, aby sa mu venovala aj ona a aby bolo aj na tej hodine. A keď ona si ich berie cez hodinu, tak je to podľa mňa isté obmedzovanie toho dieťaťa. Čiže fakt v tom najideálnejšom svete by bolo, že by mali čas vyhradený, že teraz viem, že teraz budem mať slovenčinu s touto lektorkou. A to by bolo super.

Aj s tým rozvrhom, nájsť nejaký model, ktorý dá tú jazykovú podporu, na 2. strane, ďalšie aby to dieťa bolo prítomné aj na tých ostatných a aby to naozaj aj malo ten efekt.

Pevný rozvrh práce by pomohol aj LSJ, aby mala čas na oddych.

Áno, lebo ono už len ten presun. Viete, že tá prestávka, ktorá je, tak to kým si príde nazbierať tie deti a tak ďalej. Takže ona to viac-menej cez prestávky robí. Čiže ona nemá ani nejaký čas, kedy môže s tými ľuďmi reálne byť. Ale keby deti už mali ten normálny rozvrh a vedeli by, že vtedy a vtedy v tejto miestnosti sme vždy tu a nemusí ich ona vodiť cez vonkajšok a odomykať im dvere, tak by aj ona mala reálnu prestávku.

Personál školy sa líšili v názore na to, akým spôsobom by sa mali vytvárať jednotlivé skupiny žiakov a žiačok. Na jednej strane sa objavila požiadavka tvoriť jazykovo homogénnejšie skupiny. Vďaka tomu by bolo možné vyučbu lepšie prispôbiť na mieru zručností detí v skupine. Nevýhodou by boli komplikácie pri tvorbe rozvrhu.

Ale tá veková blízkosť je iba to 1 kritérium a tá jazyková úroveň, to akoby sa až postupne odhaľovalo, že by bola do budúcnosti fajn si viac dať záležať na tom, aby boli tie skupiny viac homogénne to je jazykovej úrovni. Aj keď to môže potom znamenať ešte väčšiu výzvu do toho rozvrhu, ako to bude narúšať tie rozvrhy tried.

Na druhej strane sa vyskytol návrh, aby sa tvorili skupiny z jedného ročníka. Vďaka tomu by bolo možné na kurze slovenčiny preberať aj to, čo sa berie na jednotlivých predmetoch bežného vyučovania.

Druhá vec je, že tie skupiny, keď sú deti vybrané z 5. a 6. ročníka dohromady, môže to byť možno aj tak trochu na škodu v tom, že sa míňame takej tej intenzite. Lebo piatáci majú niečo iné sa učia, ako šiestaci. Ale to je zase možno o počte ľudí. Čiže možno aj v tom by sa dalo niečo urobiť.

Intenzívnejšia jazyková príprava v škole

Personál školy zároveň vnímal potrebu intenzívnejšej jazykovej prípravy detí. Objavil sa napríklad návrh, aby priamo v škole prebiehala intenzívna a súvislá jazyková príprava detí. Vďaka tomu by deti dosiahli takú úroveň ovládania slovenského jazyka, ktorá by im umožňovala plnohodnotné zapojenie sa do vzdelávania.

A nám to príde úplne okej, ale predstava bytia LSJ na škole, že naozaj to, čo urobilo teraz Inkluzentrum, že tam išli tie deti niektoré na celý deň namiesto vyučovania akoby, aby to bolo u nás v škole, pomiešaná trieda s deckami, ktoré dennodenne by sa bez ohľadu na ostatné predmety, naozaj tu majú učiteľov, dohodnú sa na projektoch, jedno s druhým, by sa učili v tej triede spolu s LSJ slovenčinu. Neviem, pol roka, rok, koľko to budú potrebovať.

Výrazne viac hodín slovenčiny potrebovali predovšetkým detí z vietnamskej komunity.

Áno, lebo tie vietnamské deti to potrebujú. Máme tu veľkú vietnamskú komunitu a tieto deti sa cez prestávky, teda hlavne cez prestávky, zgrupujú, a rozprávajú sa medzi sebou po vietnamsky. Čiže oni sa potrebujú výrazne zlepšiť v tej slovenčine, aby sa nebáli rozprávať po slovensky. Lebo dieťa môže pociťovať strach z toho, že povie niečo zle a ostatní sa mu budú vysmievať, že to, ako si to povedal, tak sa to nemá vyslovovať, alebo ja neviem. Takže keby mali tých hodín viac, tak by sa podľa mňa určite viac zlepšili v tom našom rodnom jazyku a už by neboli také hanblivejšie, ale by išli do toho tak naplno, že nebáli by sa rozprávať po slovensky.

LSJ na plný úväzok

Intenzívnejšiu jazykovú podporu by uľahčilo aj to, keby LSJ pôsobili v škole na plný úväzok.

Je podľa mňa veľmi ťažko pre LSJ tým, že my by sme potrebovali, aby tu niekto bol na plný úväzok, možno že vo forme doučovania slovenčiny.

Lepšia komunikácia a spolupráca LSJ s personálom školy

Ako ďalšie vylepšenie personál školy navrhoval zlepšenie komunikácie LSJ so zamestnancami a zamestnankyňami školy. Účastníčky a účastníci napríklad odporúčali, aby sa zaviedli pravidelné spoločné stretnutia.

A možno že by aj túto LSJ, tak ako aj tú RTP, bolo dobré trochu zaimplementovať, raz za čas nejaké krátké stretnutie.

Intenzívnejšia komunikácia by mala prebiehať predovšetkým s učiteľkami a učiteľmi slovenského jazyka a literatúry.

Možno ma ešte napadlo, že keďže je kvalifikovaná slovenčínarka, lebo je asi nejaký smer na vysokej škole, čo sa učí, slovenčina pre cudzincov. Možno keby sa stretne so slovenčínarmi.

Určite spätnú väzbu pre slovenčínára, čo kto učí ten predmet. Ako aj ja. Ale tak hovorím, keďže mi chodili na tie hodiny, tak vedela by som to možno aj ja posúdiť, ale takto by som možno aj ja dostala aj od nej spätnú väzbu, že či teda dobre hodnotím, alebo či som aj ja niečo nezanedbala.

Ďalšou alternatívou by bola intenzívnejšia komunikácia medzi LSJ a triednym učiteľom, ktorý by následne odovzdával informácie ostatným vyučujúcim.

Ja by som tak, že aby bola väčšia komunikácia medzi tým vyučujúcim toho predmetu a s LSJ. Aby oni si odovzdávali. V podstate by sa to mohlo aj tak, že aby ona s tou triednou. Lebo tá triedna pani učiteľka je vo väčšom kontakte s tou vyučujúcou. Že ona by jej odovzdala teda tie informácie.

Ďalšou možnosťou, ako zlepšiť informovanosť, by bola účasť LSJ na poradách. Či už ide o porady celého pedagogického zboru alebo porady školského podporného tímu.

Ale aj že by mala byť súčasť tých pedagogických porád.

A keby bola na poradách, to by určite bolo treba urobiť. A by to aj možno malo vplyv, taká tá vážnosť tej porady.

No, to by bolo super tiež na takýchto poradách, štvrtročných, alebo tak, nehovorím, že známkovať alebo tak, ale aby ona komunikovala, ako to má navnímané, to, čo vidí ona.

Áno, tie porady by boli možno fajn. Napríklad tie porady nášho podporného tímu, lebo my ju máme za to, že ona je súčasťou nášho podporného tímu. Ale aj podľa mňa celkovo, keď budeme mať porady.

Objavili sa aj návrhy, aby LSJ robila písomný záznam o pokroku detí, ktorý by bol k dispozícii personálu školy.

Za mňa by bolo fajn, keby sa ten progres žiakov niekde zaznamenával. Možno každý mesiac alebo tak. Pretože aj učiteľka sa môže zmeniť. Učiteľka odíde v polovici 7. ročníka, príde úplne nový človek, ktorý o ničom nevie a chce si možno urobiť nejaký prehľad o tom, ako tí žiaci postupujú, aké majú výsledky. Takže toto by možno bola cesta

Alebo možno by bolo fajn pre budúcnosť, možno aby každý žiak mal po každej lekcii nejaký feedback, nejaká veta by sa k tomu napísala. So žiakom sme pracovali na rozšírení slovnej zásoby „zvieratá“. A tým pádom, ten učiteľ, keby si to chcel pozrieť, tak si to vie pozrieť. Že vlastne, čo sa na tej hodine dialo. A tiež by sa tam mohli dať nejaké komentáre. Že vlastne u žiaka evidujem zlepšenie v slovnej zásobe, ale má stále problémy s porozumením, alebo s artikuláciou a tak ďalej. Možno aj toto je cesta. Že nemusíme sa rozprávať, ale nech tie informácie niekde sú, aby sme sa k nim vedeli dostať.

Alternatívou záznamu by mohol byť pracovný zošit, do ktorého by učiteľky a učitelia mohli nahliadnúť a tak zistiť, čomu sa deti venovali a ako to zvládli.

A ja ešte, čo môžem, tak teda robila som tiež na takomto nejakom projekte, tak ja by som tam ešte navrhla, že mali by mať oni svoje zošity na to doučovanie. Že vlastne tam vidí aj ten učiteľ, kto ako pochopil aj gramatickú časť, čo ja som teda dávala vždy pani učiteľke, že tuto pozri, tento zvládol učivo. Lebo čo viem, tak tu oni prídu len s peračnikom. A oni vám nevedia presne povedať, že čo robili. Pokiaľ im pani učiteľka nepovie, áno, niekedy dá pracovný zošit, že aby neboli pozadu, že spravte toto cvičenie, ale si myslím, aby aj ten učiteľ videl, že na čom ste dnes pracovali. Možno tam stačí iba napísať, že „dnes sme čítali“, aj keď ona ten pracovný list má, tak ja som kolkokrát ten pracovný list nalepila. Že vidíš, tomuto to nerobí problém, tento postúpil.

Ďalšou možnosťou by bolo zavedenie konzultačných hodín LSJ.

Možno by bolo tiež fajn, aby ona, keď chce mať nejakú konzultáciu s učiteľmi, aby mala na to vyhradený priestor. Možno aby mala nejakú jednu konzultačnú hodinu.

Previazať kurzy slovenčiny s obsahom slovenského jazyka a literatúry a upraviť obsah slovenského jazyka a literatúry

Najmä učители a učiteľky spomínali, že by bolo prospešné, keby na hodinách slovenčiny ako cudzieho jazyka žiaci a žiačky preberali obsah, ktorí by súvisel s látkou, ktorá sa preberá na vyučovacích hodinách.

Nadväzovať to naozaj viac na to, čo berú v tých ročníkoch, v tých triedach. Aby to bolo užitočné priamo na hodinách. Ale to záleží od tej úrovne, ale keď už som na dobrej komunikačnej úrovni, tak už to nadviazať, najmä v tých starších ročníkoch.

Ale možno, že by tam viac, keď sa učia tú slovenčinu, keď je dajme tomu šiestaci, siedmaci alebo ôsmaci, alebo keď niekto prišiel nový, že keď už s ním teda preberá slovenčinu, ak s ním preberá, že či by im mohli pomôcť, napríklad že na slohu oni musia reálne písať, to väčšinou dostávajú päťky a ja proste celú hodinu, ja mu to proste dokážem rýchlo napísať, ale ja mám aj iné veci, je tam proste 6 detí. Ja musím napísať celý sloh rýchlo, úvod, jadro a záver. Že proste najkrajší zážitok z prázdnin. Tak mu poviem, nech niečo vymyslí, má na to 30 minút a jasné, že sa nevie vykoktať. Takže toto by bola úžasná pomoc, keby že LSJ ako slovenčinárka, by si spolu proste v klude sadli a toto by pre mňa bola pomoc zo slovenčiny, že by spolu napísali ten príbeh.

Ja neviem, aké sú tam tematické plány, či sa vyučuje v nejakých okruhoch, možno témach, to by mňa ako slovenčinára celkom zaujímalo. Možno nájsť aj nejaký spoločný prienik.

V súvislosti s obsahom predmetu slovenský jazyk a literatúra sa objavila aj požiadavka, aby sa tento obsahu upravil tak, aby deti z cudziny nemuseli ovládať niektoré učivo.

Negatívum, nastaviť tú spoluprácu tak, aby to bolo funkčné, aby sa našiel prienik medzi obsahom, ktoré dieťa má do nejakej miery zvládať a na druhej strane potrebuje byť aj oslobodené od tých niektorých vecí, lebo nedá slovenčinu na tej úrovni, ako bežné slovenské deti.

40

Vyškolíť učiteľky a učiteľov na spoluprácu s LSJ

Účastníci a účastníčky navrhovali aj to, aby učiteľky a učители absolvovali vzdelávanie, ktoré by ich pripravilo na spoluprácu s LSJ ako aj na to, ako zaviesť odporúčania LSJ a pracovať s deťmi z cudziny.

Podľa mňa urobiť nejaký intenzívny seminár pre učiteľov, špeciálne ešte pre slovenčinárov, ktorí by vedeli upraviť tie veci s ohľadom na ich rady a ich pomoc a využiť ten potenciál, aby tá spolupráca neviazla. Aby to nebolo také izolované, že berieme si deti, ale učiteľ je ten konečný človek ktorý rozhoduje o hodnotení. Čiže naozaj viac si uvedomiť, že sme v 21 storočí, tá multikultúra tu proste bude, či chceme, či nechceme. A dovzdeláť všetkých pedagogických zamestnancov, čo sa týka spolupráce, aby to tým deťom čo najviac pomohlo. Lebo to tu chýba.

Doučenie učiteľov, ako by mohli zjednodušovať veci, to sa neovláda bežne.

Zapojiť LSJ do prípravy na vyučovanie

Objavil sa aj návrh, aby LSJ mohli poskytovať učiteľkám a učiteľom podporu pri nastavovaní písomiek.

Ale aj taká pomoc pri nastavovaní písomiek tým deťom s odlišným materinským jazykom a že prečo na to dbať.

Možnosť hodnotenia žiakov zo strany LSJ

Niektorí účastníci a účastníčky navrhovali, aby LSJ hodnotili žiakov a žiačky zo slovenčiny. Toto hodnotenie by mali zohľadňovať učiteľky a učители slovenského jazyka a literatúry pri svojom hodnotení. Vďaka tomu by bolo možné v rámci hodnotenia zohľadniť pokrok v slovenčine ako cudzom jazyku.

Keby boli hodnotení jazykovými lektormi zo slovenčiny, bolo by to fajn.

Nech majú väčšiu možnosť sa presadiť pri hodnotení slovenského jazyka cudzincov.

Čiže návrh: nech sa starajú viac do hodnotenia, nech sa im to dovoľí, nech to učiteľov naučia to rešpektovať.

V tejto súvislosti sa objavila aj požiadavka, aby deti boli menej demotivované známkami, ktoré udeľujú učiteľky a učители slovenského jazyka a literatúry.

Potrebovali by byť menej domotivovaní známkou na normálnej slovenčine.

Z výpovedí personálu školy vyplynulo, že LSJ poskytujú žiakom a žiačkam neformálne hodnotenie. V súvislosti s týmto hodnotením sa objavila požiadavka, aby bolo viac konkrétne a individualizované.

Možno to záverečné hodnotenie, keby bolo viac osobnejšie. Lebo tam boli také všeobecné odborné pojmy, ktoré vlastne nič nehovoria.

Priestory pre LSJ

Vyskytla sa aj požiadavka, aby LSJ nepôsobila v oddelenom priestore mimo hlavnej budovy školy a teda aby pracovala v budove spolu s ostatnými zamestnancami a zamestnankyňami školy.

Za mňa najväčší problém celého tohto je tá budova, ten kontajner.

Literatúra

Cerna, L. 2019. Refugee education: Integration models and practices in OECD countries. Paris: OECD Publishing. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/a3251a00-en>

Fazel, M., Betancourt, T. S. 2018. Preventive mental health interventions for refugee children and adolescents in highincome settings. In *The Lancet Child & Adolescent Health*. 2 (2). pp. 121-132. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352464217301475#bib27>

Felder-Puig, R., Maier, G., Teutsch, F. 2016. Evaluationsbericht: Mobile Interkulturelle Teams für österreichische Schulen. Wien: Institut für Gesundheitsförderung Prävention GmbH. Dostupné na: https://www.schulpsychologie.at/fileadmin/user_upload/MIT-Evaluationsbericht.pdf

Inklucentrum – Centrum inkluzívneho vzdelávania. 2023. Regionálni terénni pracovníci (RTP). Dostupné na: <https://inklucentrum.sk/wp-content/uploads/2023/04/RTP-psychosoc-podpora-deti-z-UA-v-ZS.pdf>

Iversen, V. C., Sveaass, N., Morken, G. 2014. The role of trauma and psychological distress on motivation for foreign language acquisition among refugees. In *International Journal of Culture and Mental Health*, 7:1, pp. 59-67. Dostupné na: <https://doi.org/10.1080/17542863.2012.695384>

OECD. 2019. The Road to Integration: Education and Migration, OECD Reviews of Migrant Education. Paris: OECD Publishing. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/d8ceec5d-en>

Ostertágová, A., Faragulová, A, Rehúš, M. 2023. Začleňovanie žiačok a žiakov z Ukrajiny do vzdelávania: Kvalitatívna sonda z deviatich bratislavských škôl. Bratislava: Centrum vzdelávacích analýz. Dostupné na: https://www.vzdelavacieanalyzy.sk/wp-content/uploads/2023/03/Zaclenovanie-deti-z-Ukrajiny_Kvalitativna-sonda_BA.pdf

Ostertágová, A., Rehúš, M. 2023. Regionálne terénne pracovníčky z Ukrajiny v bratislavských školách. Vyhodnotenie programu na podporu začlenenia žiakov a žiačok z Ukrajiny v základných školách. Bratislava: Centrum vzdelávacích analýz. Dostupné na: <https://www.vzdelavacieanalyzy.sk/wp-content/uploads/2023/12/Regionalne-terenno-pracovnicky-z-Ukrajiny-v-bratislavskych-skolach.pdf>

Pastoor, L. de W. 2015. The mediational role of schools in supporting psychosocial transitions among unaccompanied young refugees upon resettlement in Norway. In *International Journal of Educational Development*, 41, pp. 245-254. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2014.10.009>